امنیت شورا

خپریدل: عمومي
۹ مارچ ۲۰۱۱

اصل: انګلیسي

په افغانستان کې وضعیت او پر نړیوالې سولې او امنیت باندې یې اغیزې

د سرمنشي راپور

لومړی. سریزه

۱. دا راپور د عمومي اسمبلۍ د ۶۴/۱۱ ګڼه پریکړه لیک او د امنیت شورا د ۱۹۱۷ (۲۰۱۰) ګڼه پریکړه لیک پر بنسټ سپارل شوی دی، چې په کې امنیت شورا له ما غوښتي څو په هرو دریو میاشتو کې د افغانستان د وضعیت او بدلونونو په اړه راپور ورکړم.

۲. دا راپور په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوي (یوناما) د ټولو کړنو په هکله تازه معلومات وړاندې کوي او د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر په ۱۰ نېټه زما د پخواني راپور (A/65/612-S/2010/630) راوروسته د هېواد پر وضعیت بیاکتنه کوي. د دې راپور په ملېانه (ضمیمه) کې زما د ۲۰۱۰ کال د مارچ ۱۰ نېټې راپور (A/64/705-S/2010/127) راهیسې او د امنیت شورا د ۱۸۶۸ (۲۰۰۹) پریکړه لیک سره سم، د ټاکل شوو موخو او شاخصونو پر لور د شوي پرمختګ یوه ارزونه وړاندې شوې ده. هغه ټاکل شوې موخې چې د لاسته راوړلو لپاره یې پرمختګ شوی، د ۲۰۰۹ کال د سپټمبر په ۲۲ نېټه امنیت شورا ته زما په راپور (A/64/364-S/2009/475) د وړاندې شوو موخو په پرتله لږ څه نوې او تصحیح شوې دي. یادې ټاکل شوې موخې اوس د افغانستان په تړاو جوړو شوو نړیوالو کنفرانسونو، چې د ۲۰۱۰ کال د جنورۍ په ۲۸ په لندن او د ۲۰۱۰ کال د جولای په ۲۰ په کابل کې جوړ شول او د کابل پروسه هم ورته وايي، د اهدافو او شاخصونو او همدارنګه د یوناما د ماموریت په چوکاټ کې ترتیب شوې دي.

دویم: امنیت او سیاسي بدلونونه

أ. امنیتي وضعیت

۳. د امنیتي پېښو په شمېر کې د تېرو څو کلونو په پرتله د پام وړ زیاتوالی راغلی دی، چې په ۲۰۱۰ کال کې په اوسط ډول د ۱۶۲۰ او په ۲۰۰۹ کال کې د ۹۶۰ پېښو په پرتله د ۲۰۱۱ کال په جنوري میاشت کې د امنیتي پېښو شمېر ۱۶۶۴ ته رسېږي. په دغه ډول پېښو کې اکثریت یې وسلوالې نښتې او د ځای پر ځای شوو چاودېدونکو توکو چاودنې شاملې دي. همدارنګه د ۲۰۱۰ کال په پای کې ځانمرګي بریدونه د ۲۰۰۹ کال په اوږدو کې په اونۍ کې په اوسط ډول ۲،۶ په پرتله په اونۍ کې ۲،۸ ته زیات شوي دي. په ورته وخت کې، د ۲۰۱۰ کال په وروستیو دوه میاشتو او د ۲۰۱۱ کال په جنورۍ میاشت کې لا هم د سرې تښتونو او وژنو (ترور) پېښې رامنځته کېږي. د راپور ورکونې مودې پر مهال جنوبي ولایت کندهار او شاوخوا سیمو کې یادې پېښې تر

نورو زياتې وې، چې په ټوليزه توګه پکې ۲۰ ځانمرګي بريدونه او ۳۳ د وژنو پېښې رامنځته شوي دي، چې د افغان ملي امنيتي ځواکونو او نړيوال مرستندويه امنيتي ځواک (ISAF) د فعاليت تمرکز هم په همدې سيمو دی.

۴. افغان ملي امنيتي ځواکونو او نړيوالو پوځونو خپل عمليات زيات کړي دي. د راپورونو له مخې دولت پلوه ځواکونو د دولت ضد عناصرو د شبکو د منځنۍ کچې قوماندانانو ته زيانونه اړولي دي. همدارنګه د ياغيانو تر کنټرول لاندې ولسواليو شمير کم شوی او د کندز او بلخ ولايتونو په شاوخوا سيمو کې د افغان ملي امنيتي ځواکونو او ايساف ګډو عملياتو د دولت ضد عناصر له خپلو ځايونو تېښتې ته اړ کړي دي. دولت ضد عناصر يې په ځواب کې په هغو سيمو کې عمليات پراخوي چې پخوا په کې جنګ جګړې نه وې. د ۲۰۱۰ کال په نومبر کې، ۱۱ نورې ولسوالۍ د لوړ خطر په توګه نومول شوي او ۳ نورې ولسوالۍ بيا د ملګرو ملتونو د عملياتي چارو پر وړاندې د خورا لوړ خطر په توګه درجه بندي شوي دي. په دې کې نه يوازې له ولسواليو سره نږدې سيمې چې د اوږدې مودې راهيسې د جګړه ايزو کړنو مرکز و شاملي دي، بلکې په شمال کې اکثريت سيمې هم پکې شاملې دي.

۵. په شمالي او لوېديځو ولايتونو کې د امنيتي عملياتو د زياتوالي په پايله کې، د دولت ضد عناصرو زيات شمير د بيا يوځای کيدو پروګرامونو سره د يو ځای کېدو په لټه کې دي. ياغيان د غبرګون ښودلو لپاره په زياتيدونکې توګه پر هغو کسانو بريدونه کوي چې له حکومت سره پخلاينه او بيا يوځای کيدل غوره کوي. په داسې حال کې چې د افغانستان په شمال کې پوځي لاسته راوړنې دوامداره ارزول کيږي، د دولت ضد عناصرو د پاتې کوچنيو ډلو لخوا د غير متناسب تاکتيکونو څخه کار اخيستلو له کبله به په دې سيمو کې د ملګرو ملتونو په ګډون د ډيرو ملکي سازمانونو لپاره لاسرسی محدود وي.

۶. افغان ملي امنيتي ځواکونه او نړيوال پوځونه په سويلي ولايتونو کې د هغو سيمو د ثبات په برخه کې د پرمختګ راپور ورکوي چې پخوا د ياغيانو تر کنټرول لاندې وې. ياغيانو د يادو سيمو له لاسه ورکولو په غبرګون کې د تاوتريخوالي او ډارولو يو نا انډوله کمپاين پيل کړی دی. د چاوديدونکو توکو د کشف د کچې د ښه والي او د ټولنو له خوا د همکارۍ د زياتوالي له کبله، ياغيانو ځانمرګي بريدونه زيات کړي چې په ملکي وګړو او مرستندويه موسسو باندې يو ډول اغېزې لري. په ورته وخت کې اورپکو پر دولتي او امنيتي بنسټونو بريدونو ته دوام ورکړی دی. د بېلګې په توګه، د اورپکو د يادو هڅو په لړ کې د جنورۍ په مياشت کې يو ځانمرګي بريد ترسره شو چې په پايله کې يې د کندهار مرستيال والي ووژل شو، همدا راز د فبرورۍ په مياشت کې په همدې ښار کې د پوليسو پر دوو مرکزونو دوه لوی همغږي بريدونه او په جلال اباد کې د ملکي کارکوونکو د معاش اخيستلو په ورځ د يوه بانک مخې ته ځانمرګی بريد وشو.

۷. افغان ملي امنيتي ځواکونو په خورا اغېزناکه توګه په کابل کې د اورپکو د بريدونو مخه نيولې ده، خو سره له دې په ۲۰۱۰ کال کې (د ۲۰۰۹ کال د ۱۲ بريدونو په پرتله) په پلازمينه کې په ټوليزه توګه ۱۳ ځانمرګي بريدونه شوي دي. د يادونې وړ ده چې د ۲۰۱۰ کال د مارچ او ډسمبر ترمنځ موده کې په ياد ښار کې کوم ځانمرګی بريد شوی نه دی. که څه هم، د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ په ۲۸ او د فبرورۍ په ۱۴ نېټه ځانمرګو بريدګرو د افغان او نړيوالو ځواکونو د لوړې کچې په دوو اهدافو باندې بريدونه وکړل، چې په لومړي بريد کې ۱۰ ملکي وګړي ووژل شول او ۱۷ نور ټپيان شول او په دويم بريد کې دوه وسلوال ساتونکي چې هڅه يې کوله د بريدګرو مخه ونيسي، ووژل شول. په داسې حال کې چې دواړه پيښې په پلازمينه کې دننه د بريد کولو لپاره د اورپکو روښانه اراده څرګندوي، همدارنګه داوړه بريدونه ښيي چې د دوی ترمنځ د بريدونو د طرحه کولو او پلي کولو وړتيا کمه ده.

۸.   د همغږۍ او څارنې ګډ بورډ راتلونکې امنیتي دایمي کمېټې د جنورۍ ۱۶نېټې مقدماتي غونډه کې د ۲۰۱۲ کال تر نومبر میاشتې پورې له ۱۳۴۰۰۰ څخه ۱۷۰۰۰۰ ته د افغان ملي پولیسو او له ۱۷۱۰۰۰ څخه ۱۹۵۰۰۰ ته د افغان ملي اردو د شمېر زیاتولو وړاندیز وکړ. د ۲۰۱۱ کال تر جنورۍ میاشتې پورې د افغان ملي اردو شمېر ۱۵۲۰۰۰ او د ملي پولیسو شمېر ۱۱۸۰۰۰ و. یوناما په ټول هېواد کې د وړتیا پر بنسټ او له اقلیتي پلوه متوازنې ګمارنې او استخدام پر اهمیت او د شمالي اتلانتیک تړون سازمان (ناټو) د روزنې ماموریت- د افغانستان او امنیتي لېږد ګډې قوماندانۍ – په افغانستان کې د افغانستان او اروپايي ټولنې د پولیسو ماموریت لخوا د روزنې پر ورکولو باندې لا هم ټینګار کوي.

۹.   د کورنیو چارو وزیر د ۲۰۱۱ کال په جنورۍ کې نوې جوړه شوې د پولیسو ملي ستراتیژي لاسلیک کړه، ترڅو له دې وروسته د ملي پولیسو لپاره پلان جوړ کړي. یاده ستراتیژي د وزارت د پنځه کلنو ستراتیژیکو لومړیتوبونو سره سم، د دوامداره پرمختګ او د وزارت د عملیاتو د وړتیا زیاتولو لپاره لارښوونې وړاندې کوي. په دغو لومړیتوبونو کې روزنه او تعلیم او تربیه، د پولیسو د رهبرۍ پرمختیا، د اداري فساد پر وړاندې مبارزه، د پولیسو د ژوند سطحې او کاري شرایطو ښه والی، د اداري تشکیل بیاکتنه او د امتیازاتو او انظباطي اقداماتو د یو سیستم جوړول شامل دي.

۱۰.   یوناما د ټولنې پر بنسټ د پولیسو پروګرامونو لکه، افغان محلي پولیس په اړه لا هم افغان دولت او ایساف ته لارښوونې کوي څو د ټولنې د عامه پوهاوي لپاره مناسب اقدامات ترسره شي او د پولیسو د نویو ټولنیزو واحدونو له جوړولو مخکې د قوماندې او کنټرول ترتیبات برابر شي. د ۲۰۱۱ کال په فبروري کې د افغان محلي پولیسو اووم پړاو د کورنیو چارو وزیر لخوا منظور شو، چې پر بنسټ به یې تر ۱۵۷۰۰ پورې کسان د دې پروګرام تر چتر لاندې په دندو وګمارل شي.

۱۱.   د ۲۰۱۰ کال تر پایه د افغان حکومت لخوا د خصوصي امنیتي کمپنیو د بندولو او د کورنیو چارو وزارت اړوند د عامه ساتنې افغان ځواکونو ته د ساتنې مسوولیتونو د سپارلو پریکړه د خصوصي امنیتي شرکتونو سره د موجوده قراردادونو څخه د وتلو لپاره د میکانیزمونو په جوړولو کې د ستونزو له امله وځنډېده. زما ځانګړي استازي، نړیوالې ټولنې او ناټو د ټولو خصوصي کمپنیو د بندولو پرېکړې په ځواب کې له افغان ادارو او بنسټونو سره د امنیتي چارو مسؤلیت په غاړه اخیستلو لپاره په ځرګنده توګه د خپلې مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړی دی. ټولې خواوې د یو داسې میکانیزم پر جوړولو کار کوي چې د نړیوالو سازمانونو امنیت یا د اړتیا وړ مرستو رسولو لپاره د نړیوالې مرستندویه ټولنې پر وړتیا باندې منفي اغیزه ونکړي.

ب. د ټاکنو پایلې

۱۲.   د ۲۰۱۰ کال د سپټمبر په ۱۸ نېټه د ټاکنو د پایلو تر تائید وروسته یو شمېر پیاوړو نوماندانو په ولسي جرګه کې څوکۍ ترلاسه نکړې، چې د ټاکنو خپلواک کمیسیون لخوا د رایو شمېرنو له مخې یې کمې رایې ګټلې دي او یا د درغلۍ شواهدو له کبله وړ نه دي بلل شوي.

۱۳.   یو شمېر ناکامو نوماندانو د دوی د ټاکنیزو حوزو اړوند سیمو کې د ناامنیو له امله د درغلیو او د رایو حق څخه د محرومیت په هکله شکایت کړی، چې زیاتره یې په هغو ولسوالیو کې دي چې اکثریت وګړي یې پښتانه دي. د ټاکنو د خپلواک کمیسیون له خوا د ټاکنو د تایید سره سره، لوېې څارنوالۍ د سلګونو شکایتونو دوسیو په راټولولو سره د څېړنې بهیر پیل کړی دی. د دغو څېړنو په پایله کې د لوېې څارنوالۍ له خوا د ټاکنو کمیسیون ۱۴ چارواکې په درغلیو کې په لاس لرلو تورن پېژندل

شوي چې د لينډۍ په ۱۳ مه يې دوسيې ستړې محکمې ته واستول شوې. ستړې محکمې د ډسمبر په ۲۱ نېټه د لويې څارنوالۍ لخوا راټول شويو شکايتونو په ګډون د ټاکنو څخه راپورته شويو شکايتونو د بياکتنې او ارزونې لپاره د قاطع واک په درلودلو سره د يوې ځانګړې محکمې د جوړولو اعلان وکړ. د ټاکنو خپلواک کمېسيون او د ټاکنيزو شکايتونو اورېدو کمېسيون د ټاکنو په اړه د محکمې صلاحيت رد کړ او ويې ويل، چې د اساسي قانون او د ټاکنو قانون له مخې، د ټاکنو په اړه د دواړو ارګانونو پرېکړې وروستۍ دي. امنيت شورا د ډسمبر په ۲۲ نېټه په يوه رسنيزه اعلاميه کې د وروستيو پايلو د اعلان هر کلی وکړ او هيله يې وښوده چې ټولې افغان ادارې او بنسټونه دې د اړوندو قوانينو او د افغانستان اساسي قانون سره سم د خپل واک په ټاکلې محدوده کې د خپلو کارونو ترسره کولو ته دوام ورکړي.

۱۴. ولسمشر کرزي د جنورۍ په ۱۹ د ولسي جرګې پرانيسته چې ټاکل شوې وه د جنورۍ په ۲۳ نېټه پرانيستل شي، د ځانګړې محکمې په مشوره چې د خپلو چارو د بشپړولو لپاره يې د اضافي وخت ورکولو غوښتنه کړې وه، د يوې مياشتې لپاره وځنډوله. د ولسي جرګې اکثريت نويو ټاکل شوو غړو، په قومي او سيمه ايزه توګه د يووالي په څرګندولو سره، د ولسي جرګې پرانيستلو غوښتنه وکړه چې له مهال ويش سره سم بايد پرانيستل شي. يوناما او نړيوالې ټولنې د ولسي جرګې پر وخت پرانيستلو باندې ټينګار وکړ ترڅو اجراييه، مقننه او قضايه قوې وکولای شي خپلې چارې ترسره کړي.

۱۵. د ولسمشر، د ولسي جرګې د منتخبو غړو او ناکامو نوماندانو تر منځ د يو لړ ناستو په لړ کې، چې په ترڅ کې يې زما ځانګړي استازي د منځګړي په توګه رول ولوبوه، داسې يوې هوکړې ته ورسېدل چې په پايله کې يې د زمري په ۲۶ د ولسمشر کرزي له خوا د ملي شورا پرانيسته وشوه. که څه هم، د ځانګړې محکمې د نقش په تفسير کې د اجراييه او مقننه قواوو ترمنځ اختلافات لا هم دوام لري، چې د دوی ترمنځ يې کړکيچ نور هم زيات کړی دی.

۱۶. د جنورۍ په ۲۶ نېټه د نوې ټاکل شوې ولسي جرګې او مشرانو جرګې د لوړې مراسم په ګډه غونډه کې ترسره شول، په داسې حال کې چې د مشرانو جرګې يو پر دريمه برخه سناتوران، چې ۳۴ تنه دي او د ولسمشر له خوا ټاکل کېږي، لا هم نه دي ټاکل شوي. ولسمشر کرزي په خپله پرانيستونکې وينا کې د ملي يووالي پر ټينګښت او پر ځان بسياينې ټينګار وکړ، چې د ولسي جرګې د غړو له خوا يې تود هرکلی وشو. ولسمشر د ولسي جرګې له غړو وغوښتل چې د هېواد د ټولو قومونو اندېښنو ته رسيدنه وکړي.

۱۷. د پايلو له تائيد ۶۰ ورځې وروسته د جنورۍ په ۳۱ نېټه، د ټاکنيزو شکايتونو کمېسيون له قانون سره سم منحل شو. ياد کميسيون په خپله وروستۍ رسنيزه اعلاميه کې د ټاکنو په وروستيو پايلو کې د غيرقانوني لاسوهنې هڅو د پايلو خبرداری ورکړ. د ټاکنو له قانون سره سم د ټاکنيزو شکايتونو کمېسيون شتمنۍ او واکونه د ټاکنو خپلواک کمېسيون ته لېږدول شوي. د جنورۍ په وروستۍ اونۍ کې، دواړو ادارو د ترلاسه شوو تجربو عملي پروسه پيل کړه، چې بايد د ټاکنيزو بنسټونو د پياوړتيا او په افغانستان کې په کم لګښت او دوامداره توګه د ټاکنو ترسره کولو په موخه د اصلاحاتو د تعقيبولو څرنګوالي په هکله په ملي ډيالوګ کې مرسته وکړي.

۱۸. د لويې څارنوالۍ پلټونکو د فبرورۍ په ۱۴ نېټه، په کابل کې د ټاکنو خپلواک کمېسيون مرکزي دفتر ته له لسګونو پوليسو سره يو ځای وردننه شول او امر يې وکړ چې ټول ګودامونه چې د رايو صندوقونه په کې دي او د ټاکنو خپلواک کمېسيون د معلوماتو مرکز دې مهر و لاک شي. د هېواد په يو شمېر نورو ولايتونو کې هم د ټاکنو خپلواک کمېسيون ګودامونه چې د رايو صندوقونه په کې وو، مهر و لاک شول. په همدې ورځ د ټاکنو خپلواک کمېسيون د يوې اعلامې په خپرولو سره د لويې څارنوالۍ

د وروستيو کړنو په اړه د اندېښنې په څرګندولو سره له عدلي قضايي ارګانونو سره همکارۍ ته چمتووالی وښود. يوناما د فبرورۍ په ۱۵ نېټه د يوې اعلاميې په خپرولو سره د تېرې ورځې د پېښو په اړه خپله اندېښنه څرګنده کړه، چې کېدای شي په افغانستان کې د ټاکنيزو بنسټونو خپلواکي زيانمنه کړي. د فبرورۍ په ۲۰ نېټه لوېي څارنوالۍ د ټاکنو خپلواک کمېسيون ته په ليکلي ډول خبر ورکړ چې د ټاکنو د خپلواک کمېسيون اجرائيوي رييس او يو کمېشنر دندې پې له ځانګړې محکمې سره د کافي همکارۍ له امله "ځنډولې" دي. د ټاکنو خپلواک کمېسيون په ځواب کې ويلي، چې د قانون له مخې د دغو کسانو ګمارل يوازې د ولسمشر واک دی او د ولسمشر د دفتر له خوا له دندې ګوښه يا تعليق کېدای شي. د لوېي څارنوالی دغه اقدام ته بايد د ځانګړې محکمې له خوا په څو ولايتونو کې د رايو د بيا شمېرنې د هڅو په لړ کې وکتل شي، او دا هغه بهير دی چې د ټاکنو خپلواک کمېسيون د قانوني او عملي دلايلو له مخې رد کړی دی.

۱۹. نوې ملي شورا د خپل کار له پيل راهيسې د دواړو جرګو د مشرتابه ټاکلو ته پام اړولی دی. د جنورۍ په ۲۷ نېټه، د مشرانو جرګې له ۶۸ سناتورانو څخه ۶۵ يې چې د ولايتي شوراګانو له خوا د ټاکل شوي دي، د ولسمشر لخوا د ټاکل کېدونکو ۳۴ سناتورانو په غياب کې د مشرانو جرګې د نوي رئيس په توګه د يادې جرګې د پخواني مرستيال مسلم يار د ټاکلو په موخه غونډه وکړه. په ولسي جرګه کې، چې رهبري يې د اجماع له لارې نه بلکې د رايو له لارې ټاکل کېږي، د ولسي جرګې د رييس د ټاکلو پر سر اوږده بحثونه وشول. د رای ورکولو له ۱۶ ناستو وروسته چې ټولټال ۱۸ نوماندان پکې ګډون لري، حاجي عبدالرووف ابراهيمي چې د کندز له شمالي ولايت ازبک توکم څخه دی، د فبرورۍ په ۲۷ نېټه د يادې جرګې د رييس په توګه وټاکل شو.

۲۰. ولسمشر کرزي د فبرورۍ په ۱۹ نېټه د ۱۸ پخوانيو او ۱۶ نويو سناتورانو په ګډون د ولسمشر لخوا ټاکل کېدونکو ۳۴ سناتورانو نوملړ مشرانو جرګې ته وسپاره.

۲۱. د ملګرو ملتونو پرمختيايي پروګرام (UNDP) پروژه، چې له مخې يې ټاکنيزې مرستې برابرې شوې، اوس د ټاکنيزو بنسټونو د ظرفيتونو په لوړولو، د هغوی په اداري پوهې او تجربې او پايښت ساتلو او د هغوی د خپلواکۍ پر پياوړتيا متمرکزه ده. دا پروژه هڅه کوي چې د يادو بنسټونو تخنيکي او عملياتي ظرفيتونه لوړ کړي او يوه پايداره ټاکنيزه اداره رامنځته کړي چې په نړيوال ملاتړ لږه بسيا وي. بسپنه ورکوونکو د ملګرو ملتونو پرمختيايي پروګرام پروژې ته د ۲۰۱۱ کال د جون تر ۳۰ نېټې پورې د بې لګښته تمديد لپاره ملاتړ څرګند کړ، او تر هغې به د يو پل په توګه کار وکړي تر څو د UNDP د ټاکنيز ملاتړ نوې پروژه جوړه شي.

ج. بيا يو ځای کېدنه/پخلاينه

۲۲. د افغان حکومت لخوا د سولې او بيا يوځای کېدو هڅې، د سولې عالي شورا او د افغانستان د سولې او بيا يوځای کېدو پروګرام په ګډون، په چټکۍ سره دوام لري. د راپور ورکولو په موده کې د سولې عالي شورا کندهار، هرات، جلال اباد او اسلام اباد ته د پوهاوي د کچې د لوړولو او د سولې له بهير څخه د ملاتړ په موخه په لوړه کچه سفرونه ترسره کړل. يوناما د سلام ملاتړې ډلې له لارې دغو ماموريتونو ته لوژيستيکي مرستې برابرې کړې. د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ له ۴ څخه تر ۸ پورې پاکستان ته د سولې د عالي شورا سفر د بيا يوځای کېدو او پخلاينې په هڅو کې د سيمې د ښکيلتيا په اړه د افغان چارواکو تمرکز په ډاګه کړ. د دغه سفر په ترڅ کې پر دې هوکړه وشوه، چې په افغانستان کې د بيا يوځای کېدو او پخلاينې د هڅو د پرمخ بيولو لپاره به د پاکستان او افغانستان لخوا د سولې يوه ګډه کمېټه جوړېږي. د سولې عالي شورا د فبرورۍ د ۲۲ او ۲۵ نېټې ترمنځ د

سیمې له هېوادونو سره د پخلاینې په اړه د خپلو بحثونو د دوام لپاره ترکیې ته سفر وکړ. د افغانستان د سولې او بیا یوځای کېدو پروګرام او د سولې عالي شورا ګډې دارالانشاء هم د افغانستان له یو شمېر ولایتونو څخه لیدنه وکړه ترڅو د بیا یوځای کېدو د ځانګړو پېښو په اړه معلومات ورکړي او د مدیریت په برخه کې یې مرسته وکړي.

۲۳. د سولې او بیا یوځای کېدو ولایتي کمېټې اوس په ۲۷ ولایتونو کې جوړې شوې دي، چې دولتي چارواکي، قومي مشران او دیني عالمان پکې شامل دي. د دوی لومړنۍ موخې پوهاوی رامنځته کول، د باور رامنځته کولو فعالیتونه، خبرې اترې او د شکایتونو حل دي. کمېټو ته اړینه بودیجه په واک کې ورکړل شوې او اوس خپلې چارې پېلوي. د فبروري په ۹ نېټه، د ننګرهار، کونړ، نورستان او لوګر ولایتونو د سولې او بیا یوځای کېدو ولایتي کمېټو غړو د پروان له توقیف خونې څخه لیدنه وکړه ترڅو د محکومو دولت ضد عناصرو د توقیف وضعیت له نږدې وګوري. د بلخ ولایت د سولې او بېرته یوځای کېدنې ولایتي کمېټې د بلخ او چهاربولک ولسوالیو په دوو جګړه ځپلو سیمو کې د عامه پوهاوي فعالیت پیل کړ، چې د ولسونو او پخوانیو قوماندانانو سره یې ناستې وکړې او له هغوی یې وغوښتل چې د سولې له بهیر څخه ملاتړ وکړي.

۲۴. وسلوالې ډلې چې کله کله په لسګونو یا لږ کسان پکې شامل وي، په ځانګړې توګه په شمال کې په لږو جګړه ځپلو ولایتونو کې د بیا یوځای کیدو له بهیر سره یوځای کیدو ته دوام ورکوي. د ګډې دارالانشاء د معلوماتو له مخې، تر دې دمه ۹۶۰ تنه له یاد بهیر سره یو ځای شوي دي. د دې پرمختګ لامل په ګډه د امنیتي ځواکونو هڅې او د ولایتي چارواکو لخوا پوهاوی ښودل شوی دی، او دا چاره د افغان چارواکو لخوا د مالکیت او رهبرۍ یوه هڅونکې بېلګه ده. که څه هم په ځینو سیمو کې د دې هڅې بریا د دې لامل شوې چې اورپکي د هغو ټولنو او اشخاصو په وړاندې چې له حکومت سره یې د پخلاینې لار غوره کړې، د وېرې کمپاین زیات کړي.

۲۵. په ملي کچه، د مالي څارنې کمیټې چې ګډې دارلانشاء ته راپور ورکوي او د مالیې وزیر، د افغانستان د سولې او بیا یو ځای کېدنې پروګرام اجرایوي رییس او دوه بدلېدونکي تمویلوونکي یې غړي دي، تر اوسه اووه پروژې منظورې کړي دي. د دغو پروژو له ډلې شپږ یې په وزارتونو او ریاستونو کې د پروګرامونو د پراختیا په برخه کې د مرستې او همکارۍ لپاره د ځانګو جوړول دي. د ماین پاکولو یوه پروژه هم په بادغیس کې منظوره شوې ده، چې موخه یې په کاري ځواک کې د بیا یوځای شویو افرادو شاملول دي.

۲۶. د ملګرو ملتونو پرمختیایي پروګرام (UNDP) د افغان سولې او بیا یو ځای کېدو پروګرام پلي کولو لپاره، چې د نړیوالو مالي مرستو د لیږد لپاره د دریو لویو کړکیو څخه یوه اداره کوي، ګډې دارالانشاء ته تخنیکي مرسته چمتو کوي چې یاده مرسته ټولټال ۷۲ میلیون ډالر کېږي. د ګډې دارالانشاء ظرفیت د پالیسۍ، پروګرامونو او عملیاتي خدماتو په برخو کې د نړیوالو او ملي متخصصینو په ملاتړ نور هم پیاوړی شوی دی. د ملګرو ملتونو پرمختیایي پروګرام هم د ۸ ولایتونو لپاره د مالي مرستو په عملي کولو کې له ګډې دارالانشاء سره مرسته کړې او په ۱۳ نورو ولایتونو کې هم پرې کار روان دی. د حکومت او UNDP د متخصصینو یوه ډله د حکومت د ملاتړ لپاره لنډ مهاله او اوږدمهاله پایښت لرونکي پروژې په لاره اچوي ترڅو په بریالیتوب سره د افغان سولې او بیا یو ځای کېدو پروګرام په پلي کولو کې له حکومت سره مرسته او همکاري وکړي.

۲۷. د همغږۍ او څارنې د ګډ بورډ د امنیت دایمي کمېټې د سولې او بیا یو ځای کېدو ځانګړې فرعي کمېټې لومړۍ غونډه د جنورۍ په ۲۲ نېټه د سولې عالي شورا د رئیس برهان الدین رباني او د افغانستان د سولې او بیا یو ځای کېدو پروګرام څخه د وزیر ستانکزي په حضور کې جوړه شوه. په دې غونډه کې دوی یادونه وکړه چې وسله والو مخالفینو د سولې وروستیو هڅو

ته لېوالتيا ښودلې او زياته کړې يې ده چې د باور رامنځته کولو لپاره به لا زياتو هڅو ته اړتيا وي. دوی ټينګار وکړ چې د بيا يو ځای شوو جنګياليو د شمېر په پرتله په امنيتي وضعيت کې د پام وړ ښه والی راغلی دی. همدارنګه دوی د سياسي بهير لپاره د اجماع جوړولو او د پروګرام د پلي کولو پر وړاندې د شته ننګونو او ستونزو يادونه هم وکړه.

د. سيمه ايزه همکاري

۲۸. د افغانستان حکومت د راپور ورکولو مودې پر مهال د سيمې له هېوادونو سره د امنيت، اقتصادي پراختيا او سوداګرۍ په برخو کې د همکاريو هڅو ته دوام ورکړی دی. د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر په ۱۱ نېټه ولسمشر کرزي په عشق آباد کې د بين الحکومتي تړون او د ترکمنستان-افغانستان-پاکستان-هند د ګازو د پايپ لاين لپاره د ګازو د پايپ لاين تړون اړوندو اسنادو پر لاسليکولو کې ګډون وکړ چې د افغانستان له لارې به له ترکمنستان څخه طبيعي ګاز پاکستان او هند ته لېږدوي. همدارنګه د راپور ورکولو په موده کې د افغانستان-پاکستان ترانزيتي سوداګرۍ تړون په رسمي توګه تصويب شو.

۲۹. ولسمشر کرزي د ډسمبر په ۲۳ نېټه په استانبول کې د اقتصادي همکاريو د سازمان (ECO) په يوولسمه سرمشريزه غونډه کې ګډون وکړ. نوموړي د اقتصادي همکاريو د سازمان ليدلوري ۲۰۱۵ پلي کولو ته د افغانستان چمتووالي ته اشاره وکړه چې په سيمه کې د آزادې سوداګرۍ ساحې رامنځته کولو وړاندوينه کوي او د ايکو د پانګونې د ودې او د خصوصي سکتور د پرمختيا غوښتنه يې وکړه. ولسمشر د ايکو د سوداګرۍ او پراختيا بانک سره د يوځای کېدو لپاره د افغانستان چمتووالی اعلان کړ.

۳۰. د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر په ۲۴ نېټه په استانبول کې د افغانستان، پاکستان او ترکيې د ولسمشرانو په درې اړخيزه غونډه کې د ترکيې او پاکستان ولسمشرانو د کابل له بهير سره خپل ملاتړ څرګند کړ. يادو ولسمشرانو په درې اړخيزه بڼه د پراختيا، روزنې، ښوونې او روزنې، د اداري ظرفيت لوړولو او امنيتي همکاريو په برخو کې د خپلو همکاريو پر دوام هوکړه وکړه. همدارنګه دوی په استانبول کې د ۲۰۱۱ کال د مارچ له ۱۹ څخه تر ۲۷ پورې په ښاري جګړو کې لومړني درې اړخيزه ځوندي نظامي تمريناتو لپاره پلانونه اعلان کړل. ولسمشر کرزي د فبرورۍ په ۲ او ۳ نېټه هند ته هم سفر وکړ او د ډهلي دوامداري پراختيا په سرمشريزه کې يې ګډون وکړ.

۳۱. د بهرنيو چارو وزير زلمي رسول د جنورۍ په ۲۷ او ۲۸ نېټه پاکستان ته سفر وکړ او په يوه ګډه خبري غونډه کې له ترهګرۍ سره د مبارزې په موخه د ګډ کمېسيون د جوړېدو اعلان وشو. د دې کميسيون مشري به د بهرنيو چارو وزيران کوي او لوړ پوړي ډيپلوماتان، پوځي او استخباراتي چارواکي او د سولې د عالي شورا مرستيال به يې غړي وي. د ليدنې پر مهال د پاکستان د پلان جوړونې کميسيون او د افغانستان د اقتصاد وزارت ترمنځ د مشورتي بهير پر جوړولو هم هوکړه وشوه، څو دوه اړخيزې ګټه رسونکې پروژې وپلټي.

۳۲. افغانستان او ايران د دوه اړخيزو همکاريو، په ځانګړې توګه د نشه يي توکو پر وړاندې د مبارزې، کډوالو کارګرانو او د ريل پټلۍ جوړولو په برخه کې خپلو خبرو ته دوام ورکړی دی. د راپور ورکولو په موده کې د ايران او افغانستان د لومړي سوداګريزې نندارتون پلان هم ترتيب شوی چې د مارچ په مياشت کې به په تهران کې ترسره شي.

۳۳. زما ځانګړي استازي د جنورۍ په ۱۸ او ۱۹مه تهران ته سفر وکړ او هلته يې له ايراني لوړ پوړو چارواکو سره له ايران څخه افغانستان ته د نفتي موادو د لېږد، په ايران کې د اټکل له مخې له ۱.۲ څخه تر ۲ ميليونو پورې د بې اسنادو افغان کډوالو

د شتون او د نشه يي توکو د کنټرول په تړاو خبرې وکړې. د فبرورۍ له ۸ نېټې څخه تر ۱۱ نېټې پورې پاکستان ته د خپل دريېم سفر په ترڅ کې، زما ځانګړي استازي او د هغه سره د بحث ګډونوالو د افغانانو په مشرۍ د سولې د هر اړخيز بهير په ملاتړ د يوناما د رول په اړه خبرې وکړې.

دريم: بشري حقونه

۳۴. يوناما په ۲۰۱۰ کال کې د جنګ جګړو اړوند ۷۱۲۰ ملکي تلفات (۲۷۷۷ تنه مړه او ۴۳۴۳ تنه ټپيان) ثبت کړي، چې د ۲۰۰۹ کال په پرتله ۱۹ سلنه زياتوالی ښيي. له دې ډلې ۵۴۴۶ ملکي تلفات د دولت ضد مخالفو ډلو سره تړاو لري، د ټولټال ملکي تلفاتو ۷۶ سلنه جوړوي، په داسې حال کې چې د دولت پلوه ځواکونو لخوا د عملياتو په پايله کې ۸۴۰ ملکي تلفات رامنځته شوي (د ټول شمير ۱۲ سلنه). پاتې ۱۲ سلنه يې په حکومت او وسلوالو مخالفينو پورې تړاو نه لري. په ۲۰۱۰ کال کې د ملکي تلفاتو د ټوليز زياتوالي اصلي لامل د ځای پر ځای شويو چاودېدونکو توکو کارول، د دولت ضد عناصرو لخوا هدفي وژنې او په ځانګړې توګه په سويلي ولايتونو کې د پوځي عملياتو زياتوالی ګڼل کېږي. که څه هم په ۲۰۱۰ کال کې د نړيوالو ځواکونو شمېر زيات شوی، خو د ۲۰۰۹ کال په پرتله د دغو ځواکونو له کبله رامنځته کېدونکي ملکي تلفات ۲۱ سلنه کم شوي دي.

۳۵. د ملکي تلفاتو ډېره برخه په جنوب او جنوب ختيځو سيمو کې رامنځته شوې ده. د ګڼې ګوڼې سړکونو ترڅنګ ځای پر ځای شوي چاودېدونکي توکي او په ملکي سيمو کې د دولت ضد عناصرو له خوا ځانمرګي بريدونه د ملکيانو د مرګ ژوبلې تر ټولو لوی شمېر جوړوي. د دولت پلوه ځواکونو د کاروانونو، ودانيو او پرسونل په نښه کولو ځانمرګي بريدونه هم د ملکي تلفاتو د رامنځته کېدو لامل شوي دي. همدارنګه د دولت ضد عناصرو هم د ملکي ځايونو په نښه کولو لپاره د ځانمرګو بريدونو څخه کار اخيستی، چې يوه بېلګه يې د جنورۍ په ۲۸ نېټه پر کابل سوپر مارکيټ بريد دی (پورته ۷ پاراګراف وګورئ). دولت پلوه ځواکونو د دولت ضد عناصرو په نښه کولو لپاره هوايي بريدونه او شپني عمليات کړي، چې کله ناکله په کې ملکي وګړو ته مرګ ژوبله اوړي او کورونه يې زيانمنېږي. ايساف او حکومتي چارواکي لا هم د زيانونو د جبران ادعاوې په پام کې نيسي او د ملکي تلفاتو د ډېرى پيښو په اړه يې ګډې څېړنې پيل کړې دي.

۳۶. د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر مياشت کې د ناوړه عنعنوي دودونو او د ښځو پر وړاندې د تاوتريخوالي د له منځه وړلو قانون د تطبيق په هکله د يوناما د راپور له خپريدو وروسته، د يوناما ماموريت د حکومت له استازو، مدني ټولنې او نورو ښکيلو اړخونو څخه وغوښتل چې دا ډول کړنې پای ته ورسوي او د خونديتوب ميکانيزمونو کې ښه والی راولي. د ملګرو ملتونو د وګړو صندوق (UNFPA) د کورنيو چارو وزارت او د اروپايي ټولنې د پوليسو په همغږۍ د ښځو پر وړاندې د تاوتريخوالی د مخنيوی لپاره روزنيز لارښود جوړ او خپور کړ، چې د افغانستان د پوليسو اکاډمۍ اوس ياد لارښود په خپل روزنيز نصاب کې شامل کړی دی.

۳۷. افغان حکومت د جنورۍ په مياشت کې د ښځو د خونديتوب د مرکزونو يا امن خونو په هکله يوه ترتيب شوې مقرره خپره کړه، چې د ښځو لپاره د سرپناه په په تړاو د حکومت د بشپړ کنټرول غوښتنه کوي. د ښځو د خونديتوب مرکزونه او سرپناوې د زيان منونکو ښځو او نجونو لپاره چې په افغانستان کې له تاوتريخوالي او ناوړه ګټه اخيستنې سره مخ دي، يو مهم خدمت وړاندې کوي. پداسې حال کې چې د دې مقررې مسوده د ښځو د خونديتوب مرکزونو د اهميت د منلو او د معيارونو د ټاکلو په لور يو مثبت ګام دی او د جنسيت په اړه ځينې حساس حکمونه او موارد پکې شامل دي، ځينې هغه موارد هم په کې شامل دي چې د بشري حقونو او د ښځو د حقونو سازمانونو پورې اړه لري. د جزايي قانون د اصلاح کاري ډله چې د عدلې

وزارت له خوا د جزايي قوانينو او مقرراتو د مسودې په هکله د افغان او نړيوالو کارپوهانو د نظرونو اخيستلو لپاره جوړه شوې او د لوپې څارنوالۍ، کورنيو چارو وزارت، عدليې وزارت او د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون استازي پکې شامل دي، د حکومت د پاملرنې او غور لپاره د دې انديښنو د حل په موخه د مقررې پر دې مسوده د بياکتنې وړانديز کړی دی.

۳۸. افغان حکومت د ښځو پر وړاندې د تبعيض د له منځه وړلو کمېټې ته خپل راپور وروستی کوي. د جنسيتي برابرۍ او د ښځو د ځواکمنتيا لپاره د ملګرو ملتونو اداره (UN-Women) د بهرنيو چارو وزارت سره مرسته کوي څو د دې مسودې په اړه د روزنې او د وزارتونو ترمنځ مشورو له لارې د راپور چمتو کولو لپاره همغږي وکړي او دا چاره مديريت کړي.

۳۹. د افغانستان به زندانونو کې د بنديانو شمېر مخ په زياتيدو دی. په ۲۰۰۱ کال کې په ټول هېواد کې يوازې ۶۰۰ تنه بنديان وو. د ۲۰۰۷ کال تر اکتوبر پورې، دا شمېره ۱۰۶۰۴ تنو ته رسيدلې وه. د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ رسمي شميرې ښيي چې په مرکزي زندان کې ټولټال ۱۹۹۷۰ تنه محکوم شوي غير محکوم شوي بنديان شتون لري، چې ۵۹۷ ميرمنې او ۲۸۱ ماشومان هم پکې شامل دي. د يادونې وړ ده چې د زندانيانو په شمېر کې زياتوالی د شاوخوا ۱۰۰۰۰ زندانيانو لپاره جوړ شوي سيستم باندې لا زيات فشار اچوي او د دوی ژوند ستونزمنوي.

۴۰. د افغانستان د تنفيذي او امنيتي ځواکونو له خوا خپلسري توقيف يوه داسې انديښنه ده چې په عدلي او امنيتي ارګانونو کې د قانون پر حاکميت او د خلکو پر باور منفي اغيز کوي. يوناما د ملي امنيت په رياست او د عدليې وزارت په تاسيساتو کې د ناوړه چلند، اوږد مهاله توقيف پرته له تورونو او محاکمې، مجرد توقيف او مدافع وکيل ته د نه لاسرسي تورونو په اړه خبرونه ترلاسه کوي. په ځينو تاسيساتو کې په شرايطو او چلند کې ښه والی ليدل شوی، په ځانګړې توګه په هغو ځايونو کې چې د ظرفيت لوړولو او زيربنايي پروژې شتون لري. د ملي امنيت رياست د ۲۰۱۰ په وروستيو کې په ټول هيواد کې له بنديانو سره د ناوړه چلند د شرايطو او تورونو د څېړنې لپاره د څارنې کميسيون جوړ کړ.

۴۱. د سولې، بيا يوځای کېدو او پخلاينې په بهيرونو کې د مدني ټولنې د ښکيلتيا زياتولو لپاره هڅې زياتې شوي دي. يوناما د افغانستان د سولې او بيا يوځای کېدو پروګرام په چوکاټ کې د انتقالي عدالت په مسايلو کې د مدني ټولنې ښکيلتيا ته لاره هواره کړې ده. د مدني ټولنې ډلو غوښتنه وکړه چې د سولې، عدالت او پخلاينې په اړه د دوی د ۲۰۱۰ کال د نومبر په کنفرانس کې شوي وړانديزونه چې د يوناما لخوا يې هم مالي ملاتړ شوی، بايد پلې شي. همدارنګه د سولې عالي شورا او د هغې له ګډې دارالانشاء څخه د منظمو خبرو اترو غوښتنه شوې ده. يوناما د مدني ټولنې د هڅو ملاتړ وکړ څو د سولې او بيا يوځای کيدو ولايتي کميټو سره مرسته وکړي او ګډ هدف دا دی چې ډاډ ترلاسه شي چې د افغانستان د سولې او بيا يوځای کېدو پروګرام ميکانيزمونه اوس يا راتلونکې کې د بشري حقونو د جدي سرغړونو قربانيانو د عدالت غوښتنې مخه نه نيسي.

۴۲. يوناما او نړيوالو بسپنه ورکوونکو د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون لپاره د دولت په بوديجه کې د تمويل ميکانيزم رامنځته کولو لپاره د کابل بهير د ژمنو پوره کولو لپاره له حکومت سره کار وکړ. د دې ميکانيزم موخه د کميسيون مالي او عملياتي خپلواکې خوندي کول دي. د ماليې وزارت د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر په ۱۳ نېټه اعلان وکړ چې حکومت د دې کميسيون لپاره ۱ ميليون ډالر بوديجه ځانګړې کړې، په دې شرط چې د ۲۰۱۲/۲۰۱۱ کلونو بوديجه د ولسي جرګې لخوا تصويب شي.

۴۳. د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ په ۳۰ نېټه، د افغان ملي امنيتي ځواکونو په ليکو کې د کم عمره ځوانانو د استخدام د مخنيوي لپاره کاري پلان د بهرنيو چارو د وزير او زما د ځانګړي استازي لخوا د ماشومانو او وسله والو شخړو لپاره زما د ځانګړې استازې مېرمن راديکا کوماراسوامي په حضور کې لاسليک شو. حکومت په پوځ، پوليسو، استخباراتو او محلي پوليسو کې د کم عمره کسانو د استخدام مخنيوي ته ژمن دی. دغه راز د امنيتي ځواکونو لخوا د ماشومانو پر وړاندې د جنسي تيري، او د نړيوالو

بشردوستانه قوانینو په سرغړونو کې د مرګ ژوبلې مسایلو ته د رسیدو ژمنه هم ورکوي. په ورته وخت کې، د ماشومانو او وسله والو شخړو لپاره زما ځانګړې استازې د علماوو شورا، د سولې عالي شورا، ایساف، د ناټو له لوړ پوړي ملکي استازي، بسپنه ورکوونکو او د بشري حقونو له فعالینو څخه د کاري پلان د ملاتړ لپاره ژمنې ترلاسه کړې. د سولې عالي شورا د افغان سولې او بیا یوځای کېدو په پروګرام کې د ماشومانو د ادغام او د هغوی له لیکو څخه د ماشومانو د سملاسي خوشې کولو په اړه د غیر دولتي فعالینو سره د خبرو اترو اړتیا مهمه بللې ده.

۴۴. د ماشومانو د حقونو کمیټې د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ په ۱۸ نېټه د ماشوم د حقونو کنوانسیون د تطبیق په اړه د افغانستان لومړنی راپور تر کتنې لاندې ونیو. د عدلیې وزارت د مرستیال په مشرۍ یو لوړ پوړی دولتي پلاوی په دې مناسبت جینوا ته تللی دی. دا بحث د ماشومانو اړوند ډیری قوانینو، پالیسیو، ستراتیژیو او پروګرامونو په اړه د همغږۍ او د حکومت د مالکیت پر نشتوالي متمرکز و.

۴۵. د جنورۍ په ۲۸ نېټه د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون د ماشومانو د حقونو کمیشنره، مېرمن حمیده برمکي په کابل کې په یو برید کې ووژل شوه. مېرمن برمکي د ماشومانو د جنسي تیري او د افغان ملي امنیتي ځواکونو په لیکو کې د کم عمره ځوانانو د استخدام د مخنیوي په خاطر د حکومت او ملګرو ملتونو تر منځ د هوکړو په زیاتېدو کې مهم رول لوبولی و.

۴۶. د پوهنې وزارت د ملګرو ملتونو د ماشومانو د وجهي صندوق (یونیسف) په همکارۍ په ناامنو سیمو کې د ۴۰۰۰ ښوونځیو د مدیریت له کمېټو سره مرسته کوي. د یادونې وړ ده چې په دې وروستیو کلونو کې په ناامنو سیمو کې د وسله والو له خوا د ۶۷۰ تړل شوو ښوونځیو له ډلې نږدې ۳۰۰ یې بېرته پرانیستل شوي دي. د پوهنې وزیر په دې باور دی، چې دا د تېر مهال په پرتله یو مهم بدلون دی چې ښکاري وسله والو مخالفینو د نجونو د زده کړې په اړه خپل دریځ بدل کړی دی.

۴۷. د افغان حکومت په غوښتنه، د ملګرو ملتونو پروژو خدمتونو دفتر (UNOPS) د ۲۰۱۱ کال په جنورۍ کې د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د معلولینو د ملاتړ پروګرام جوړ کړ. دغه څو کلن پروګرام د افغانستان د معلولیت ملي کاري پلان د پلي کولو په ترڅ کې د کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو، پوهنې او عامې روغتیا وزارتونو په ملاتړ پلی کیږي. دا پروګرام له حکومت سره د ظرفیت او اړتیا وړ جوړښتونو په زیاتولو کې مرسته کوي چې په ټول افغانستان کې د معلولیت خدمتونو ته د لاسرسي او پلي کولو په برخه کې زیاتوالی راولي.

څلورم: د کابل بهیر تطبیقول او د مرستو انسجام

۴۸. د افغانستان حکومت د راپور ورکولو په موده کې د کابل بهیر پلي کولو ته دوام ورکړ. د دې بهیر یو مهم عنصر د ملي لومړیتوب د ۲۲ پروګرامونو جوړول دي، چې د افغانستان د لومړیتوب لرونکي پرمختیایي اجنډا چوکاټ دی. دا پروګرامونه د روانو فعالیتونو او ملي پروګرامونو پر بنسټ جوړیږي، لکه د ملي پیوستون پروګرام، چې د پام وړ ملموسې پایلې یې درلودلې دي. په دې کې د فعالیت نوې ساحې هم شاملې دي لکه، په افغانستان کې د استخراجي صنایعو د ودې د ملاتړ لپاره د یوې پالیسۍ او تقنیني چوکاټ جوړول. د ملي لومړیتوب هر پروګرام یوه درې کلنه ستراتیژي لري چې په کې پلان شوي خدمتونه، مهالویش او د بسپنه ورکوونکو اړین تمویل شامل دي. د ۲۰۱۰ کال په جولای کې د کابل په کنفرانس کې د ټاکل شوي وخت چوکاټ کې د ملي پروګرامونو د پراختیا په برخه کې د حکومت لخوا یوه په ګوته شوې ننګونه د دوی محدود تخنیکي ظرفیت دی.

۴۹. د ملي لومړيتوبونو شپږ پروګرامونه توضيح او لګښت يې ورکړل شوی او له بسپنه ورکوونکو سره هم مشورې پيل شوي دي. له دغو لومړيتوبونو څخه دوه پروګرامونه (د عامه مالي مديريت او اقتصادي اصلاحاتو او د افغانستان د سولې او بيا يوځای کېدو پروګرام) منظور شوي او تطبيق يې پيل شوی دی. د عامه مالي مديريت پروګرام د حکومت او نړيوالې ټولنې لخوا د نورو ټولو پروګرامونو د بريالي پلي کولو لپاره مهم ګڼل کيږي. د بوديجې د طرحې او تطبيقولو لپاره د اغيزمن ظرفيت پرته، خلکو ته د لومړيتوب خدمتونو پلي کولو او رسولو لپاره به د حکومت د وزارتونو وړتيا له سختو خنډونو سره مخ شي. اغيزمن عامه مالي مديريت هم د بسپنه ورکوونکو لپاره يو شرط دی څو له مخې يې دوی د دولت اصلي بوديجې ته بسپنې ورکړي. د دې لومړيتوب پروګرام تر وخته پورې تجربه د اړوندو وزارتونو او تمويل کوونکو شريکانو ترمنځ د لومړنيو مشورو ارزښت په ډاګه کوي څو د حکومت د لومړيتوبونو تر شا اجماع او ژمن مالي ملاتړ ډاډمن کړي.

۵۰. ولسمشر کرزي په فبروری مياشت کې په نړيوالو بسپنه ورکوونکو باندې غږ وکړ چې د لومړيتوب له مخې د ملکي خدمتونو د اصلاحاتو ملاتړ وکړي څو د ښې حکومتولۍ او د اساسي خدمتونو وړاندې کولو ډاډ ترلاسه شي. د کابل بهير د تطبيقولو په برخه کې پرمختګ به د ۲۰۱۱ کال په اوږدو کې د دولت په ټولو کچو کې د عامه مالي او اداري ظرفيت سره د مرستې لپاره د نويو او منسجمو هڅو ترسره کول لازمي کړي.

۵۱. د نړيوالو شريکانو ژمنې چې په دوامداره توګه د پراختيايي مرستو ۵۰ سلنه د افغانستان د بوديجې له لارې ولګول شي او همدارنګه د حکومت د لومړيتوبونو پروګرامونو ته د ۸۰ سلنې مرستې برابرول د حکومت او بسپنه ورکوونکو لپاره يوه مهمه موضوع ده. د ۱۳۹۰ لمريز کال د ملي بوديجې د نهايي کولو لپاره چمتووالی (د ۲۰۱۱ کال د مارچ له ۲۱ څخه تر ۲۰۱۲ کال د مارچ تر ۱۹ پورې)، چې ولسي جرګې ته د فبروري په ۸ نېټه وړاندې شوه، حکومت له ټولو پراختيايي شريکانو سره د اوسنيو او راتلونکو پلان شوو مالي ژمنو په اړه دوه اړخيز بحثونه وکړل. نړيوالو شريکانو د پيسو نړيوال صندوق (IMF) د هيوادني پروګرام په دوامداره نشتوالي انديښنه څرګنده کړې، چې کېدای شي د پراختيا لپاره د تمويل او د اصلاحاتو ژمنو پوره کولو مخه ونيسي. د نوي پروګرام جوړول، د کابل بانک سره د معاملو د څرنګوالي په اړه چې ديوالي اعلان شوی دی، د حکومت او پيسو نړيوال صندوق تر منځ په هوکړې پورې تړلی دی. د پيسو نړيوال صندوق يو پلاوي د فبروری په نيمايي کې کابل ته راغی ترڅو له حکومت سره مذاکراتو ته دوام ورکړي. که څه هم د دې اصولو په اړه د نظرونو توافق و چې د بحران د حل لپاره ترټولو چټکه لاره د بانک پلورل دي، خو په دې اړه هيڅ توافق شتون نلري چې پلور بايد څنګه تمويل شي. د پيسو نړيوال صندوق د پروګرام په نشتوالي کې، د افغانستان د بيارغونې وجهي صندوق د هڅونې پروګرام لپاره شاوخوا ۷۰ ميليون ډالر تمويل، چې په مستقيم ډول د اقتصادي حکومتولۍ او د پاليسۍ اصلاحاتو په برخه کې د دولت فعاليتونه تمويلوي، کېدای شي ورنکړل شي. د افغانستان د بيارغونې صندوق د دوامداره لګښت تمويل کړکۍ په وړاندې راتلونکي اداينې او تمويلونه هم تر بحث لاندې دي. که چيرې د کابل بانک او د پيسو نړيوال صندوق د هيواد په کچه نوي پروګرام په اړه کومې هوکړې ته ونه رسيږي، دوه اړخيز تمويلوونکي بايد خپلې مرستې وځنډوي يا يې بيرته پيل کړي.

۵۲. د امنيتي، سياسي او حکومتولۍ د ننګونو پر وړاندې د حکومت د لومړيتوب لرونکي پرمختيايي اجنډا تر شا د سياسي حرکت د ساتلو اهميت د وزيرانو ځانګړې غونډې يو لامل و، چې د فبروری له ۱۰ څخه تر ۱۲ پورې په جلال آباد کې د حکومت لخوا ترتيب شوې وه. په دغه ځانګړې ناسته کې د کابينې ۲۲ وزيران او لوړ پوړي چارواکي د ملي پروګرامونو او د بودجې د اجرا په برخه کې د پرمختګونو د بيا کتنې او همدارنګه د انتقال د پروسې په اړه د بحث لپاره سره راغونډ شول. د حکومت د بياکتنې او بحث بنسټ د ځانګړې چوکاټ دی چې د ماليې وزارت لخوا پر مخ وړل کيږي، يعنې د هر ملي لومړيتوب پروګرام لپاره د ۱۰۰

ورځني تدريجي کاري پلانونو په اساس. د څارنې په دې چوکاټ کې د هغو ژمنو په اړه پرمختګونه شامل دي چې د ۲۰۱۰ کال د لندن او کابل په کنفرانسونو کې د حکومت لخوا ترسره شوي، او د همغږۍ او څارنې د ګډ بورډ لخوا د بياکتنې بنسټ جوړوي.

۵۳. افغانانو ته د امنيتي مسؤليتونو د لېږد بهير، چې د کابل د پراخې پروسې يو له مهمو عناصرو څخه دی، د ۲۰۱۱ کال په لومړيو مياشتو کې يو څه چټک شو. د ليږد لپاره د نوماندانو د لومړۍ ډلې انتخاب په ولايتونو او ولسواليو کې د ناټو/ايساف او همدارنګه د حکومت لخوا د ډاکټر اشرف غني په مشرۍ چې د لېږد د همغږۍ کميسيون مشر دی، د څو مياشتو ارزونو پر بنسټ ترسره کيږي. ډاکټر غني د يوناما په ملاتړ باميان، هرات، بادغيس او بدخشان ته د سياسي، امنيتي، پرمختيايي او حکومتولۍ د شرايطو د ارزونې او په هر ولايت کې د ګواښونو، خطرونو او فرصتونو د پېژندلو په موخه سفرونه وکړل. ناټو/ايساف او د هغوی افغان همکارانو د ليږد لپاره د ولسواليو، ولايتونو او ښاروالیو د چمتووالي په اړه د دوی د همکارۍ مثبت ماهيت او پياوړې اجماع باندې ټينګار کړی دی.

۵۴. څرګنده ده چې د ليږد پايښت د پرمختګ، د قانون حاکميت او حکومتولۍ په برخه کې د پرمختګ کچې پورې اړه لري. حکومت ټينګار کړی چې ليږد په يوه اغيزمن افغان دولت کې د پراخ بدلون په لور يو ګام دی چې د نړيوالې ټولنې سره د اوږد مهالو همکاريو له لارې منځته راتلای شي. د لېږد او د افغانستان د ملي پرمختيايي لومړيتوبونو ترمنځ د اړيکو په هکله د پورته ذکر شوي وزيرانو د ځانګړې ناستې پر مهال خبرې وشوې، چې په ترڅ کې يې په دې اجماع رامنځته شوه چې راتلونکې درې کاله د حکومت او نړيوالې ټولنې د هڅو د روښانه لومړيتوبونو تر شا د هڅو د بسيجولو لپاره يو مهم فرصت وړاندې کوي، او د هغو ملي پروګرامونو له لارې ترسره کېږي چې د افغانستان په ښاري مرکزونو او کليوالو سيمو کې خلکو ته د پام وړ ګټې رسوي. د زيربناوو د پراختيا په برخه کې د لا زيات تمرکز او همغږۍ هڅو اړتيا هم په ګوته شوه. بله موضوع چې د حکومت لخوا پرې ټينګار شوی د ليږد په جريان کې د موازي جوړښتونو او بهيرونو، په ځانګړې توګه په سيمه ايزه کچه د رامنځته کيدو د مخنيوي اړتيا ده. هغه څه چې د ليږد لپاره په پلان جوړولو کې د اهميت وړ دي، د ولايتي بيارغونې ټيمونو لخوا د سيمه ايزو چارواکو د ملاتړ لاره چاره ده او د ولايتونو او ولسواليو په کچه خپل فعاليتونه او د حکومت لومړيتوبونو او بوديجې ميکانيزمونو تمويل تنظيموي او په تدريجي ډول پاتې دندې افغان ادارو ته ليږدوي.

۵۵. يوناما د دولت لخوا نيول شوو تصميمونو او د ناټو، ايساف او حکومت لخوا د ګډې پلان جوړونې بهير ملاتړ کوي. د لېږد د بهير پر وړاندې د يوناما ماموريت تګلاره په دريو اصولو ولاړه ده: د افغانانو مالکيت او د افغانانو رهبري، پايښت د پلان جوړونې او تطبيق لپاره د يو اساس په توګه، او د ښکيلو اصلي لوبغاړو ترمنځ بشپړتيا. په افغانستان کې د ملګرو ملتونو ادارې، بسپنې او پروګرامونه د خپلو سکتوري فعاليتونو او په ولايتونو کې د خپل حضور بياکتنه کوي ترڅو هغه سيمې وپېژني چې په کومو برخو کې دوی د لاسرسي او نسبي اړتيا پر بنسټ نسبي ګټې لري او په وروسته پاتې خو باثباته ولايتونو تمرکز کوي. ملګري ملتونه به په دې برخو کې د محلي لومړيتوبونو او اړتياوو په پيژندلو او طرحه کولو کې له محلي چارواکو سره د مرستې لپاره خپلې هڅې پياوړې کړي او په اغيزمنه توګه به د محلي پراختيايي فعالانو ترمنځ همغږي رامنځته کړي.

۵۶. يوناما د افغان مالکيت او د مرستو د همغږۍ د رهبرۍ اصل پر بنسټ په منسجمه توګه د پلان جوړولو او مرستو رسولو ته دوام ورکوي. دا ماموريت د ماليې وزارت سره په ګډه د تمويلوونکو ادارو د مشرانو اوونيزو غونډو ترتيبولو مسؤليت په غاړه لري او د ملي لومړيتوبونو پروګرامونو په اړه د تمويلوونکو شريکانو سره د دولت په مشرۍ مشورو، په ځانګړې توګه د نړيوالو شريکانو د معلوماتو همغږي کولو لپاره د تمويلوونکو د ارتباطي اشخاصو نومولو له لارې يې ملاتړ کوي. په کابل کې د رسمي او غير رسمي مرستو د همغږۍ د څو ميکانيزمونو شتون يوه ننګونه ده. يوناما د ماليې په وزارت کې د همغږۍ او څارنې د

ګډ بورډ د دارالانشاء او د تمویلوونکو سره کار کوي څو د همغږۍ یو ډیر منظم سیستم رامنځته کړي څو د اړوندو وزارتونو او تمویلوونکو شریکانو سره منظمې خبرې اترې وکړي او د ګډې همغږۍ او څارنې بورډ پیاوړې څارنې او نظارت رول ته په داسې توګه زمینه برابره کړي، چې د کابل بهیر کې یې وړاندوینه شوې ده.

۵۷. د ګډې همغږۍ او څارنې بورډ لپاره د لایحې تر بیاکتنې لاندې نیول شوي شرایط د مدني ټولنې او خصوصي سکتور استازو د ګډون لپاره زمینه برابروي. یوناما د افغان مدني ټولنې له شبکو سره د همغږۍ او څارنې په ګډ بورډ کې د دوی د منظم استازیتوب لپاره د میکانیزم په جوړولو کې مرسته کړې ده. مالیې وزارت د یوناما په مرسته، د ملي لومړیتوبونو د پروګرامونو د پراختیا په برخه کې له مدني ټولنو سره، چې ډیری به یې په محلي کچه کلیدي همکار شریکان وي، د مشورې لپاره یوه کاري ډله جوړه کړې. د یادونې وړ ده چې ورته بهیر اوس د خصوصي سکتور شبکو په برخه کې هم روان دی.

۵۸. د یوناما دفترونه په محلي کچه د ولایتي پرمختیایي شوراګانو، د اقتصاد وزارت او د اړوندو وزارتونو تر مشرۍ لاندې کاري ډلو سره نږدې کار کولو ته دوام ورکوي څو د ولایتي پرمختیایي پلان جوړونې د همغږۍ او د ولایتي بیارغونې ټیمونو او ډونرانو د منظم ملاتړ په برخه کې مرسته وکړي. د یوناما ساحوي دفترونو په کاپیسا، پروان او وردګو ولایتونو کې د ولایتي پرمختیایي شوراګانو او سکتوري کاري ډلو سره ورکشاپونه جوړ کړل ترڅو د پراختیایي مرستو طرحه کولو او رسولو د همغږۍ په برخه کې د اړوندو دندو او اړیکو په هکله پوهاوی لا زیات کړي. د یوناما ساحوي دفترونو په پکتیا ولایت کې د محلي چارواکو او د ولایتي بیارغونې له ټیمونو سره کار کړی څو د پروژو د پلي کولو لپاره ګډې کړنلارې رامنځته کړي، چې دا چاره به اوس نورو سویل ختیځ ولایتونو ته هم وغځول شي. همدارنګه د یوناما ساحوي دفتر په هرات ولایت کې د ولایتي مرستو د همغږۍ لپاره د میکانیزمونو په بیاکتنه کې د والي او اړوند وزارت له استازو سره مرسته هم وکړه.

۵۹. د حکومت په مشرۍ د مرستو د همغږۍ په برخه کې د ملاتړ لپاره یو مهم ګام د کابل په کنفرانس کې له ما څخه د ولسمشر کرزي غوښتنې سره سم د ملګرو ملتونو د خپلمنځي انسجام پیاوړتیا ده. په دې لار کې لومړی ګام د یو بشپړ ستراتیژیک چوکاټ جوړول دي، چې دا بهیر د ملګرو ملتونو د پراختیایي مرستو چوکاټ او د یوناما د ماموریت له لارې طرحه شوو کړنو پر بنسټ رامنځته کیږي، او د پراختیا او بشري کړنو لپاره د ملګرو ملتونو اساسي اصول په پام کې نیسي. په افغانستان کې د بشپړ ستراتیژیک چوکاټ د تمرکز د ټاکلو معیارونه د کابل بهیر، د سازمان نسبي ګټې، او سازمان دننه لا نورې همغږۍ لپاره د ځای شتون سره سمون لري. پنځه لومړیتوب لرونکې ساحې په ګوته شوي دي: سوله، پخلاینه او بیا یوځای کېدل؛ حکومتولي او د قانون حاکمیت؛ بشري حقونه؛ دوامداره معیشت؛ او د مور او نوي زیږیدلي روغتیا. سربېره پر دې، د ملګرو ملتونو د هېواد په کچه ټیم د ملګرو ملتونو د مېرمنو دفتر تر مشرۍ لاندې، د "په واحده او منسجمه توګه د ملګرو ملتونو لخوا وړاندې کول" تګلارې پر بنسټ د دایکنډي په ولایت کې د افغان ښځو لپاره ملي کاري پلان په ازمایښتي توګه پلي کول پیل کړل. د پروګرامونو یو ګډ پلټفورم د ملګرو ملتونو د ۱۶ ادارو لخوا تصویب شو، او د دې هدف لپاره د تطبیق د یو ګډ پلان پر جوړولو کار روان دی. همدارنګه د یونیسف، د روغتیا نړیوال سازمان (WHO) او د ملګرو ملتونو د وګړو صندوق (UNFPA) لخوا بیړنیو طبي او رواني اړتیاوو پوره کولو لپاره چټک غبرګونونه او مرستې هم ورکړل شوي دي. د افغان رهبرۍ او مالکیت له اصل سره سم، د دایکنډي له ځایي چارواکو سره د ګډ کار او همکارۍ او د محلي اړتیاوو د پوره کولو لپاره د ځانګړو اقداماتو په ګوته کولو کې د ۱۲ وزارتونو او دولتي ادارو په انسجام کې هم د ښځو چارو له وزارت سره مرسته شوې ده.

پنځم. بشردوستانه مرسته

۶۰. په افغانستان کې بشري اړتیاوې، د بیاکتنې لاندې په موده کې، ډېر ستر وو. د مخ په خرابېدو امنیتي وضعیت خلکو ته خوندي لاسرسی له خنډ سره مخ کړی دی. یوازې د هیواد نیمايي بشري سازمانونو ته لاسرسي ممکن دی. د ماشومانو او وسله والو جګړو په اړه زما په راپور کې چې د خوندیتوب کومې جدي اندېښنې په ګوته شوي دي، (S/2011/55) په افغانستان کې لا لا هم شتون لري. په تېر ژمي کې د لږ واورې کچه په پایله کې، یو د وچکالۍ لوړ خطر او همدارنګه د سیلابونو ګواښ زیات دی. بې ځایه کېدل او د راستنیدونکو د بیا یوځای کېدو په وړاندې خنډونه د اندېښنې وړ دي. اټکل شوی چې اوسمهال کابو ۸ میلیونه خلک خوراکي توکو ته او یو ملیون نور هم بیړنی کرهنیز مرستو ته اړتیا لري. مخ پر ودې بشري اړتیاوو ته د رسیدو لپاره، د بشردوستانه هیواد ټیم په ۲۰۱۱ کال کې د ژوند ژغورولو او معیشت ژغورولو فعالیتونو، بیړني چمتووالي او بیړني پلان جوړونې په اړه ګډه غوښتنې باندې بیا تمرکز کړی دی. د افغانستان لپاره په ګډه غوښتنه کې د ۶۵۷ ملیون ډالرو غوښتنې په ځواب کې اوسمهال ۳۱ سلنه تمویل شوی دی.

۶۱. افغانستان په نړۍ کې د میندو د مړینې ترټولو ستر انډول لري، چې په ۱۱ تنو مېرنو کې ۱ میرمنه د امیندوارۍ او زېږون پورې اړوند لاملونو له امله د مړینې له ګواښ سره مخ دی. د افغان ماشومان د هرو پنځو تنو څخه یو ماشوم تر پنځه کلنۍ مخکې ژوند له لاسه ورکوي. د ملګرو ملتونو د وګړو وجهې صندوق، یونیسف، د روغتیا نړیوال سازمان، نړیوال بانک، او د اچ آی وی / ایډز په اړه د ملګرو ملتونو د ایډز ګډ پروګرام د ۲۰۱۱ – ۲۰۱۳ کلونو لپاره د ګډ کاري پلان جوړښت طرحه کړی چې د عامې روغتیا وزارت سره مرسته وکړي تر څو د میندو او نوي زېږون روغتیا او همدارنګه د یو موټی ستراتیژیک کلیدي چوکاټ موضوع هم لاپسې ښه کړي.

۶۲. نړیوال خوراکي پروګرام د ۲۰۱۰ کال د دسمبر د میاشتې څخه بیا د ۲۰۱۱ کال د فبروری تر میاشتې پورې د هدفي خواړو مرستې ته دوام ورکړی دی. څه د پاسه ۲۶۰۰۰۰ د ښوونځي زده کوونکي لوړ انرژي بسکټونه ترلاسه کړي دي. له ۳۰۰۰۰۰ څخه زیاتو ښځو او محروم شویو ډلو سره د خوراکي توکو د روزنې له لارې مرسته وشوه، کابو ۶۰۰۰۰۰ ګټه اخیستونکو سره د کار به بدل کې خواړه د پروګرام له لارې مرسته شوي ده او کابو ۲۵۰۰۰ په نرې رنځ اخته ناروغانو مرستې ترلاسه کړې دي. د پرمختګ نوښت لپاره د پیرود د یوې برخې په توګه نړیوال خوراکي پروګرام غنم له کوچني مالکینو کروندګرو څخه پېرودلي چې د لوړ انرژی بسکیټونو د محلي تولید لاتړ کوي. نړیوال خوراکي پروګرام د کرنې اوبولګولو او مالدارۍ وزارت څخه ۱۳۰۰۰ مټریک ټنه سیمه ییز غنم پېرودلي چې د افغانستان د ستراتیژیک غلو زېرمې سره ملاتړ وکړي.

۶۳. په تیرو نهو کلونو په موده کې ټولټال ۵،۵ ملیونه کډوال بېرته افغانستان ته راستانه شوي دي چې د ټول نفوس له ۲۰ سلنې څخه زیات دي. د ملګرو ملتونو د کډوالو عالي کمېشنرۍ دفتر اټکل کوي چې د پام وړ شمېر ټول راستنیدونکي (په احتمالي توګه ۴۰ سلنه) لاهم د بیا یوځای کېدو ملاتړ ته اړتیا لري چې ډېری (په احتمالي ډول سره ۲۸ سلنه) بشري مرستو ته سخته اړتیا ولري. د ملګرو ملتونو د کډوالی عالی کمشنري دفتر د دې ډول د کچې د معلوموملو لپاره د ازمایښتي څارنې پروژې پیل کړې چې اړتیاوې او د راستنیدونکو د بیا یوځای کیدو په اړه پرمختګ معلوم کړي. د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو عالی کمشنري دفتر د راپور ورکولو په موده کې، د ۳۵۱ تنه افغانانو په داوطلبانه راستنیدو کې سره مرسته کړې او په ۲۰۱۰ کې دې ۳۵۳۶۹ د راستنیدونکو کورنیو او داخلي بې ځایه شویو کسانو ته لومړني غیر خوراکي توکي او د ژمي لپاره کځوړې ویشلي دي (له ۲۱۲۰۰۰ څخه زیات انفرادی کسان). د ۲۰۱۰ کال د دسمبر تر نیمايي پورې، د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو عالي کمشنری دفتر هم ۳۶۸۷ سرپناه ځایونه بشپړ کړي، چې د ۲۰۱۰ کال د جنورۍ د میاشتې څخه تر دې مهاله ۱۷۰۰۰ څخه زیات سرپناه جوړ شوي دي.

۶۴. په ۲۰۱۰ کال کې د جګړو له امله بې ځایه کیدنه د زیاتوالي په حال کې ده، او دا رجحان د ۲۰۱۱ کال په جنوري کې هم دوام درلود. اوس مهال اټکل کیږي چې ۳۶۰۰۰۰ وګړي په افغانستان کې په داخلي توګه بېځایه شوي کسان شتون ولري، چې د اټکل له مخې ۱۰۲۰۰۰ یې د شخړې په پایله کې بې ځایه شوي دي. یوازې د ۲۰۱۱ د جنوري په میاشت کې، 12,122 کسان راپور شوي دي د جګړو په پایله کې بې ځایه شوي دي. د ملګرو ملتونو د کډوالی د عالی کمشنری دفتر د ساتنې او مرستې همغږي کوي چې د داخلي بې ځایه شویو کسانو ډلو ته غبرګون په ګډون، هر چیرې چې امکان ولري خپلو اصلي ځایونو ته په خپله

خوښه راستنیدل اسانتیاوي برابر کړي. د ښاری بې ځایه کیدلو د ښه پوهیدو لپاره او د داخلي بې ځایه شویو خلکو د ساتنې اړتیاوو ته ځواب ویل، د ملګرو ملتونو د کډوالی د عالي کمشنر دفتر، د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون او اړوند وزارتونو سره، اوس مهال په کابل کې په غیر رسمي میشت ځایونو کې د خونديتوب پروفایل ترسره کوي.

۶۵. د ملګرو ملتونو په ملاتړ په افغانستان د ماین پاکۍ د همغږۍ مرکز د معیشت سروې او د ماین پاکۍ وروسته د اغیزو سروې ترسره کړي چې د ماین پاکۍ ټولنیز-اقتصادي اغیزې ارزونه کوي. دغه مرکز د ماین پاکۍ ریاست په ملاتړ د پاکې شوې ځمکې کنټرول او نظارت ترسره کوي. د ځمکنیو ماینونو د قربانیانو شمیر په ډراماتیک ډول سره کم شوی، او په ۲۰۱۰ کال کې د تلفاتو اکثریت (۷۴ سلنه) د ناچاودو توکو او د جګړې څخه پاتې ناچاوده توکو له امله دي نه د ځمکنیو ماینونو له امله. دغه مرکز د پلي کوونکو شریکانو سره کار کوي ترڅو د دې رجحان په ځواب کې خپل پروګرامونه بیا تنظیم کړي.

شپږم. د مخدره توکو په وړاندې مبارزه

۶۶. د ۲۰۱۱ کال په جنوري میاشت کې، د مخدره توکو او جرمونو په اړه د ملګرو ملتونو دفتر د ۲۰۱۰ کال لپاره د افغانستان د اپینو سروې خپره کړه او خبرداری یې ورکړ چې په احتمالي توګه د اپینو لوړې بیې ښایي کروندګر دې ته وهڅوي چې زیات کوکنار وکري. په ۲۰۱۰ کې، د حاصلاتو د راټولولو په وخت کې د وچو اپینو منځنۍ بیه د یوه کیلو ګرام لپاره ۱۶۹ ډالره وه، چې دا یو زیاتوالی دی د ۲۰۰۹ کال په پرتله ۱۶۴ سلنه جوړوي، کله چې بیه د یوه کیلوګرام لپاره ۶۴ ډالر وه. د بیې دغه ډراماتیک زیاتوالی په سیمه ایزه کچه د په ورته قیمت کې د ورته بیې لوړوالی ژباړه نه ده او د ګاونډیو هیوادونو د پولې پورې غاړې نرخونه نسبتاً باثباته پاتې دي. په پایله کې، په کال ۲۰۱۰ کې د افغان جرمي ډلو لپاره د تریاکو له اقتصاد څخه ترلاسه شوي عاید نیمايي ته راټیټ شوی دی. د صادر شویو اپیمو او هیروینو ټولټال ارزښت ۱،۴ ملیارد ډالر وو، او د دغه په پرتله په ۲۰۰۹ کال کې ۲،۹ ملیارد ډالر وو چې ۵۰ سلنه کمښت ښیي.

۶۷. همدارنګه د جنورۍ په میاشت کې، د مخدره موادو سره د مبارزې وزارت، د ملګرو ملتونو د مخدره توکو په وړاندې مبارزه دفتر سره په ګډه، د ۲۰۱۱ کال د اپینو د ژمي د چټکې ارزونې سروې په اړه مطبوعاتي کنفرانس جوړ کړ چې مرکزي، ختیځ، سویلي او لویدیځ ولایتونو لپاره و. د سروې اصلي موندنه دا وه په ۲۰۱۱ کال کې په دغو سیمو کې د کوکنارو په کښت کې د لوړ قیمت سره سره د یو څه کمښت تمه کیدای شي. داسې بریښي چې د فکتورونو ترکیب پدې پراختیا کې مرسته کړې وي، د وچې هوا په ګډون، د کوکنارو د کښت پر وړاندې د هڅو او قانوني بدیلونه شامل دي. خو د افغانستان په لویدیځو ولایتونو کې د سروې له مخې په فراه، هرات، غور او نیمروز ولایتونو کې د کوکنارو د کښت د زیاتیدو تمه کیږي. د ختیځ او مرکزي ولایتونو ننګرهار، کنړ، لغمان، کابل او کاپیسا دي ته ورته نموني تعقیبوي او کیداي شي کاپیسا او غور ولایتونه بېرته د تریاکو کښت ته د راستنیدو شاهد وي کوم چې کیدای شي د کوکنارو څخه د پاک ولایتونو حالت له لاسه ورکړي. پاتې ولایتونه د افغانستان په مرکزي او ختیځ کې هغه ولایتونه دي چې په ۲۰۱۰ کال کې له کوکنارو څخه پاک وو، تمه کیږي چې دا دریځ وساتي. د تریاکو اوسنۍ لوړې بیې نه دی توانیدلی چې په هلمند او کندهار ولایتونو کې د تریاکو د کښت زیاتوالی راولي، کوم چې د تریاکو تر ټولو لوړ کښت ولایتونه دي. په حقیقت کې تمه کیږي چې په کال ۲۰۱۱ کې په دغو ولایتونو کې د کوکنارو کښت کم شي.

۶۸. د ۲۰۱۰ کال د دسمبر په میاشت کې، د پوهاوي د لوړولو لپاره د افغان و افغان ته روزنیز کورس او د افغانستان د قانون پلي کوونکو ادارو د کشفي وړتیاوو ښه کول جوړه شوي و چې په هغه کې د هیروین او په نورو مخدره توکو او همدارنګه د چاودیدونکو توکو په تولید کې د کارول شوي کیمیاوي توکو پر جریان باندي د خنډ رامنځته کولو باندي تمرکز درلود. همدارنګه د ۲۰۱۰ کال د دسمبر په میاشت کې د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د مخدره توکو سره د مبارزي دفتر، د افغانستان

او پاکستان ترمنځ د تورخم په سرحدی پوله کې د اړیکو لومړی دفتر پرانستل تر څو د پولو له لاری د سازمان شوي جرمونو په وړاندې د مبارزې ملاتړ چمتو کړي.

۶۹. د زندانونو په اړه د ملګرو ملتونو د مخدره توکو سره د مبارزې دفتر وروستۍ سروې اټکل کوي چې د اوسني ۳۰ سلنه چې په بند کې خپله موده تېروي د مخدره توکو کارولو یا رسولو په جرم محکوم شوي دي. د خپل تبلیغي هڅو برسېره د ملګرو ملتونو د مخدره توکو سره د مبارزې دفتر د حکومت ملاتړ کوي چې د ټولنې پر بنسټ بدیلونه، لکه د مخدره توکو د درملنې مرکزونه، د بیوزلو کسانو لپاره د خدمتونو مرکز، د شپې سرپناه او په نښه شویو وګړو ته د مرستو رسونې ټیمونه رامنځته کړي.

اووم. د ماموریت ملاتړ

۷۰. زه د غړو هیوادونو څخه مننه کوم چې د ماموریت بودیجه یې تصویب کړې تر څو د ۲۰۱۱ کال لپاره اړتیاوې پوره کاندي، یوناما ته اجازه ورکوي چې د خپل ماموریت پلي کولو ته دوام ورکړي. یوناما په یوه ستونزمن امنیتي چاپېریال کې خپل فعالیت ته دوام ورکوي. د هغو ګواښونو د بڼو د بدلون ماهیت چې په افغانستان کې ملګري ملتونه ورسره مخ دی، کولای شی او باید د فعالیتونو د ساتلو لپاره د اړینو سرچینو په کارولو سره، هرچیرې چې امکان ولري، کم او لږ شي. لکه څنګه چې د خوندیتوب او امنیت ریاست لخوا وړاندیز شوی، یوناما په ټول هیواد کې د امنیت د ټینګښت پروژې پلي کولو ته دوام ورکوي، په داسې حال کې چې ماموریت پیاوړی کیږی او لیریو پرتو سیمو ته لاسرسی هم پراخیږي.

۷۱. په کابل کې وروستي ځانمرګي بریدونه چې پورته یې یادونه وشوه، او همدارنګه د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر په ۲۳ نېټه په هرات کې د ملګرو ملتونو پر ودانۍ برید وشو مخکینی راپور، د ګواښ د مناسب کمولو اقداماتو اړتیا یې په ګوته کړه چې د امنیت د لوړولو د پروګرام د پلي کولو له لارې وکارول شي په ټول هیواد کې د ملګرو ملتونو د ټولو دفترونو لپاره اړین دي. د خوندي کمپوند جوړول، په هغه ځمکه چې د افغانستان د حکومت له خوا په وړیا توګه ورکړل شوې په کندهار کې تر کار لاندې دي. د ورته کمپونډونو د جوړولو پروژې په بامیان او مزارشریف په ولایتونو کې د ماموریت سیمه ایز دفترونه طرحه شوي دي. په کابل ښار کې د الفا کمپونډ اوس مهال په بشپړه توګه فعاله ده، او په کابل کې د بیارغونې لپاره کار او د یوناما په نورو تاسیساتو کې د امنیت د ښه کولو تدابیر او نور هستوګن ځایونو جوړول د پلان سره سم پرمخ روان دی.

۷۲. زه په دې هم خوښ یم چې راپور ورکړم چې د نړیوالو کارکوونکو لپاره د ماموریت خالي بستونه د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ تر ۳۱ پورې د کارکوونکو شمېر ۳۲ سلنه دی، چې د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر په میاشت کې ۳۵ سلنه وو، او دا چې په ټولیز ډول د خالي بستونو عمومي کچه ۲۰ سلنه ده. په دې برخه کې، زه هم غواړم د غړي هیوادونو څخه مننه وکړم چې د افغانستان په ډول سختو هېوادونو کې کار کول، د ملګرو ملتونو په سیستم کې د کارکوونکو د خدمت د شرایط او ضوابط همرنګه کول او برابرول لپاره ملاتړ ښودلي چې با تجربه کارکوونکي وساتل شي چې د ګمارلو لپاره یو لومړیتوب وی.

۷۳. په کویټ کې د یوناما د ملاتړ دفتر په رسمي ډول تاسیس شوی دی. په کویټ کې د ماموریت میشت دفتر پرسونل، په سېمه کې د ماموریت کارکوونکو ته اداري ملاتړ چمتو کوي. د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوجۍ د ناورین بیا رغونه او د چارو د دوام سیستمونه نصب او فعال دي. ماموریت له نږدې څخه په عراق کې د ملګرو ملتونو مرستندویه ماموریت یونامي او د ساحوي ملاتړ ریاست سره کار کوي تر څو موثریتونو وسپړي چې د کویټ په ګډ دفتر کې د دوو ساحوي دفترونو ملاتړ تحقق و مومي. د ورته سپوږمکۍ ټیکنالوژۍ تجهیزات او سرورونه د کویټ د ګډ دفتر له لارې د دواړو ماموریتونو ملاتړ ترسره کوي او د ظرفیت جوړونې او روزنې د ملاتړ پروګرامونه هم په ګډ ډول سره ترسره کیږي.

اتم: سپارښتنې

۷۴. يوازې پنځه مياشتې مخکې، په ليزبن کې د ناټو په سرمشريزه کې، افغانستان او ايساف مرسته کوونکو هېوادونو استازي د يوې لارې نقشې په اړه موافقه وکړه چې د دې لامل شي چې افغان بنسټونه په بشپړ ډول سره په ټوله ملي کچه کې د امنيت مسؤليت په غاړه واخلي. د ليږد دغه بهير د امنيت، تاييد هراړخيز ليد جوړه وي، چې پرته له يو ښه حکومتداري او د اقتصادي پراختيا، امنيت د ملاتړ لپاره اوږد مهاله ژمنتيا رامنځته نشي، لاسته راوړنې به دوامداره نه وي. دا د لندن او د کابل د ټړونونو سره سمون لري او د متقابلو ژمنو د عملي کولو پروسه، د کابل د پروسې په نامه ياديږي. يو شمير ګامونه پورته شوي دي ټول اړخونه دې پروسې ته وده ورکړي. د مارچ په ۲۱نېټه د افغانستان د نوي کال د پيل سره سر خورى په پام کې ده چې ولسمشر کرزى به په روان کال کې د هغه ولايتونو او ولسواليو لومړۍ برخه اعلان کړي چې افغان ځواکونو ته په بشپړ ډول سره امنيتي مسوولیتونه انتقال شي.

۷۵. د ليږد په بهير کې لومړني ګامونه او د ظرفيت کچه ښيي چې افغانان به د خپل راتلونکي د پرمختګ لار په خپله وټاکي. د ليږد هدف د يو داسې افغان راتلونکې دى چې د تيرو شخړو ځخه تيريږي، چې د خپل د هيواد بډايه کلتور، تاريخ او دود څخه اغيزمن شوى دى. د نړيوالو ټولنې سخاوت به د دې ليږد ترلاسه کولو لپاره خورا مهمه ونډه ولوبوي. په ورته حال کې د نړيوالې ټولنې له خوا د هغې ګواښ په اوږند پوهاوي هم ډيره مهمه ده چې کله نا کله د افغانانو په اړوند ښه نيت د افغان وګړو ورتياوې تر تاثير لاندى راولي او اجازه ورکړي چې افغان ستونزى د افغانانو له خوا حل شي. د افغانستان د حاکميت بشپړ تعميل يوازې يو حق نه دى، بلکې د افغان ولس په وړاندې يو مسؤليت هم دى. دا د مخکښې معيار په خلاف دى په ځانګړې توګه، چې د ليږد بریالیتوب به اندازه شي.

۷۶. د دې مثبتو ګامونو سره سره، د ليږد بهير له ډيرو خنډونو سره مخ دى، د دوه سمدستي ننګونو په ګډون چې بايد حل شي. يو د اجرايه، مقننه او قضايې څانګو ترمنځ تشنج د پارلمان د وضعيت په اړه دى. که دا نوره هم دوام وکړي، يا که دا د يو سياسي ښکيلتيا لامل شي، نو به د اعتبار، اغيزمنتوب او ټول شموليت لپاره زيانمن وي چې د ليږد په بهير کې د افغانستان حکومت رهبري لپاره اړينه ده. په داسى حال کې چې هيڅ پوښتنه نشته چې د ټاکنو په بهير کې د پام وړ نيمګړتياوې شتون درلود، خو دا نه هم غير متوقع او نه بې ساري وو. ملګري ملتونه په دې آند دي چې د ټاکنيزو ادارو په سختو شرايطو کې د ستاينې وړ کار ترسره کړى دى. همدارنګه هيڅ پوښتنه نشته چې پايلې يې په هيواد کې بې ثباتي د نمونو انعکاس وه او داسې پارلمان يې رامنځته کړ چې په ځينو سېمو کې يې پښتانه استازيتوب د تير پارلمان په پرتله په ښکاره توګه لږ وو. دا هغه ستونزه ده چې په ښکاره ډول سره بايد حل شي، مګر په داسې يوه طريقه ورته رسيدګې وشي چې په ځانګړې توګه د ليږد پر پروسې باندى به پايلې ولري، او په ټوليزه توګه د افغانستان راتلونکې ثبات باندى هم اغيزه وکړى. زما ځانګړى استازى د ټولو اړخونو سره په ګډه کار کوي ترڅو يو مناسب حل لار ومومي، پداسې حال کې چې اړين ټکى دا دى چې د حل لاره بايد د ټاکنيزو بنسټونه، د اساسي قانون له مخې د واک د ويش، د نړيوالې ټولنې باور او په حقيقت کې د افغان وګړو ته د تاوان په بيه تمام نشي.

۷۷. د کابل پروسې د تطبيق په وړاندې دويمه بيړنۍ ننګونه د کابل بانک اوسنى کړکيچ دى. دا هم به خپل وار سره د نړيوالو همکارانو مرستو باندیو چې د افغانستان له ملي لومړيتوب پروګرامونو سره سمون لري، اغيزه لري. د دې ستونزى د حل لپاره اوږد مهاله ځنډ د اقتصادي ودې لپاره د حکومت ليد او هغه پرمختګ چې په دې برخه کې تر لاسه شوى دى د ملي لومړيتوبونو پروګرامونو پراختيا باندې د زيان رسولو ګواښ کوي. دا ځنډونه به باور کمزورى کړي او د هيواد مالي سيسټم او په خورا مهم ډول د ټرون د نهايې کيدو مخه نيسي کوم چې د نړيوال پيسو صندوق نوى پروګرام د هېواد لپاره لري. د نړيوال پيسو صندوق د پروګرام د نه شتون په صورت کې، دا به ستونزمن وي چې نړيوال همکاران به د کابل کنفرانس د مستقيمو مرستو ژمنې پوره کاندى چې د حکومت له لارې بوديجه مصرف شي. دغه موضوع د پراختيايي پروژو لپاره د کافي امنيت د نه چمتو کولو په اړه د ناڅرګندتيا سره يوځاى، او د خصوصي امنيتي شرکتونو په اړه د ولسمشر ۶۲ ګڼه فرمان د پلی کولو پر مهال –د قناعت وړ حل لپاره د هڅو سره سره- د حکومت لومړيتوب لرونکې پرمختيايي اجنډا او موجوده ژمنې په زياتيدونکې توګه د دولت د بوديجې له لارې کوونکو د تمويل چمتو کول اړين مالي تمويل د ګواښ سره مخ کوي.

۷۸. د دې دوو ستونزو پيچلتيا او همدارنګه د افغانستان پر راتلونکي باندي د هغه د حلولو اهميت بايد لږ اټکل نشي.

۷۹. ملګري ملتونه ژمن دي چې د کابل پروسې ملاتړ ته دوام ورکړي، د رغنده، هراړخيز، شفاف، په عملي توګه متمرکز او د ټولو اړوندو شريکانو سره بشپړ ملګرتيا، د افغانستان حکومت او خلک څخه پيل، پر ټولو نړيوالو پرمختيايي همکارانو باندي متمرکز دی. د کابل پروسې او انتقال په اړه زموږ تګلاره دريو کليدي اصولو پر بنسټ ولاړه ده: ليږد بايد د افغانانو په مالکيت وي. دا بايد پلان شوي وی او په دوامداره توګه پلي شي؛ او بايد د ټولو افغانانو د حقونو خونديتوب او ترويج په هکله ډاډ ترلاسه کړي. په افغانستان کې د ملګرو ملتونو سيستم کولای شی په افغانستان کې د ناټو/آيساف هڅې بشپړونکې وی او اضافه ارزښت ورته ورکړي د ځانګړي سکتورونو په ګډون، لکه سيمه ايز منځګړيتوب او د شخړو د حل ملاتړ؛ تبليغ او د بشري حقونو څارنه؛ د افغان ظرفيت لوړولو لپاره تخنيکي مرستي، د لومړنيو خدماتو وړاندې کول، او د طبيعي پيښو مديريت لپاره، په حدودو کې د شته تمويل او سرچينو څخه چې د ملګرو ملتونو غړو ته چمتو شوي د هيواد په کچه د ملګرو ملتونو ټيم او د افغانانو په مشرۍ د نړيوالې پراختيا د همغږۍ ملاتړ او د دولت په ټولو کچو کې مرستې. زيات تمرکز به په هغو ځايونو وي چيرې چې اړتياوې شتون لري او چيرې چې امنيت او د لاسرسي شرايط به اجازه ورکړي، او څرنګه چې لازمه ده موسسې د اړتيا په صورت کې د خپلو هڅو د اعظمي کولو او خپل شتون پياوړي کولو لپاره هڅې لا پسې زياتي کړي. ملګري ملتونه به هم د "د واحد ملګري ملتونه" تګلارې تعقيب ته دوام ورکړي، او ولسمشر کرزي ته زما د ژمنو سره سم، په افغانستان کې د خپلو هڅو همغږي پياوړې کړم.

۸۰. لکه څنګه چې د ليږد بهير، چې اوس مهال په زياته پيمانه، پر امنيت تمرکز لري، مخ په وړاندې روان دی، او دا به يوازې به هغه مهال د پايښت وړ کيدای شي چې يو ټول شموله سياسي بهير سره مل وی. دا ډول يوه پروسه به دا يقيني کړي چې ټول افغانان د کابل پروسې لخوا د ټاکل شوې اجنډا په پرمخ بيولو کې پراخه دلچسپي ولري. د سولې د مشورتي جرګې د غونډې په دايردو سره، د سولې د عالي شورا جوړول او د افغانستان د سولې او بيا ادغام د پروګرام تصويب او تدريجي پروګرام پلې کولو کې د افغانستان حکومت دا په ډاګه کړه چې د بين الافغاني خبرو هڅولو لپاره د مشرتوب ونډه لري. دا تحريک د ولسمشر کرزي له خوا د هغه په دوهم افتتاحيه کې، بايد دوام ومومي. ټول اړخونه د افغانانو پوروړي دي، چې بايد دوي سره مرسته وکړي او د افغاني ټولنې ټول اړخونه د يو سوله ييز او ګډ ژوند په مقصد په زياته پيمانه د يوالي او پيوستون پوهاوي ورکړي.

۸۱. د جګړې زياتيدونکي انساني مرګ ژوبله چې موږ يې د مخ په زياتيدونکي خطر سره ورته ګورو په نظامي عملياتو کې د زياتوالي سره تړاو لري، او همدارنګه د په لاس جوړ چاوديدونکو توکو او همدارنګه د ځانمرګو بريدونو د پر له پسې کارولو له امله دي. د افغان ملکي وګړو حالت، چې د جګړې زيان يې زغملې دې، بايد د دې لپاره بنسټيز دليل وي چې نه يوازې د ملکي وګړو د ساتنې او درناوي د ډاډمنولو هڅې پياوړې کړي، بلکه د ټولو اړخونو لخوا د نړيوال حقوقي نورمونه رعايت شي، او د سياسي حل په لټه کې شي تر څو د ټولو افغانانو، نارينه او ښځينه، هلکان او نجو ته اجازه ورکړي چې په خپل هيواد کې سولې ته انتقال پروسې کې برخه واخلي، له تاوتريخوالی څخه پاک او هغوی د اساسې بشری حقونو څخه برخمن شی.

۸۲. لکه څنګه چې د بيا يوځای کيدو نوښتونه دوام لري، د باور رامينځته کولو اقدامات کولای شي مرسته وکړي بين الافغاني ډيالوګ ته وده او پراختيا ورکړي. په دغه ځای کې زه د امنيت شورا غړي هڅوم چې په خپلو راتلونکو بحثونو کې سياسي مسايل په پام کې ونيسي او د افغانستان په شرايطو کې د سياسی حل ارزښت او اهميت، د رامنځته شوی بنديزونو د رژيمونو، چې د شورا لخوا په خپل پريکړه ليک ۱۲۶۷ (۱۹۹۹) او اړوندو وروسته پريکړه ليکونو کې کړي دي، خپل په ذهن کې ولري.

۸۳. يوناما د سلام ملاتړې ډلې له لارې، چې په اوسنۍ راپور کې توضيح شوي سمبال شوی دی، د دې لپاره چې خپل د ښه نيت هڅې له لارى خپل د عامه سياسي پوهاوي ماموريت پلې کړي، او همدارنګه د باور جوړونې اقداماتو وړانديز او وده ورکولو پروسې ته ادامه ورکړي، تر څو د سولې عالي شورا ملاتړ او د افغانستان د سولې او بيا پيوستون پروګرام پلې کړي، او په نهايت کې د افغانانو په مشرۍ پراختيا تطبيق او د پخلاينې بهير ملاتړ وکړي.

۸۴.	د پرمختګ ژمنه چې یو باثباته او پرمختللی افغانستان به خپلو ګاونډیو او پراخې سیمې ته په ارمغان راوړي د مبالغې وړ ندی. د افغانستان او د هغه د سیمه ییزو شریکانو ترمنځ دوام د سوداګرۍ ښکیلتیا، اقتصادي پراختیا او د زیربناوو پراختیا په برخو کې باید ملاتړ وشي. نو ځکه د سیمې د هیوادونو ښکیلتیا هم باید د افغانانو په مشرۍ د پخلاینې د بهیر سره همنوا وي. په دې اړوند زما ځانګړی استازی په پر له پسی توګه د سیمه ایزې همغږۍ کوونکی رول لوبوي او د سیمې هیوادونو او ګاونډیو هیوادونه ته سفر کوي تر څو د دغو هڅو د دوام لپاره اسانتیا برابره او مرسته وکړي.

۸۵.	د پورتنیو معلوماتو په رڼا کې، د یوناما ماموریت چې د کال ۲۰۱۱ د مارچ په ۲۳ نېټه پای ته رسیږي ، باید د ۱۲ نورو میاشتو لپاره وغځول شي. د واک عناصر، لکه څنګه چې د امنیت شورا په پریکړه لیک ۱۹۱۷ (۲۰۱۰) کې یادونه شوې ده، باید په افغانستان کې د ماموریت کار لارښود ته دوام ورکړي، د هغو پرمختګونو په پام کې نیولو سره چې په تېر کال کې ترسره شوي او د ۲۰۱۱ کال لپاره د ماموریت پورته ذکر شوي لومړیتوبونه په پام کې نیولو سره.

۸۶.	په افغانستان کې ملګري ملتونه په پراخه او رغنده توګه د نورو نړیوالو ادارو سره همکاري او کار کوي. زه غواړم په ځانګړې توګه د ناټو جګړپوري ملکي استازي او اروپایي اتحادیې استازی ته، زما له ځانګړي استازي او د هغه د ټیم سره چې له نږدې همکاری کړی، خپله ستاینه څرګند کړم.

۸۷.	په پای کې زه غواړم له خپل ځانګړي استازی او د یوناما مشر سټیفن ډی میستورا څخه د هغه د ژمنتیا او مشرتابه څخه مننه وکړم. زما پر له پسی ستاینه د هغه ټول نارینه او ښځینه کارکوونکو لپاره دی کوم چې په افغانستان کې د ملګرو ملتونو سره کار کوي، کوم چې په خورا سختو شرایطو کې نه ستړي کیدونکي کار ته دوام ورکوي، تر څو د سولې، سوکالۍ او با ثباته افغانستان موخې مخ په وړاندې یوسي.

ضمیمه

د معیارونو پر وړاندې ترسره شوی پرمختګ

لومړی. امنیت

معیار: باثباته افغان امنیتي نهادونه او بهیرونه چې د سولې او ټیکاو د تامین او د افغان وګړو د ساتنې وړتیا ولري.

د پرمختګ شاخصونه	*مقیاسونه*
د توافق شوي جوړښت سره سم، د رهنمایي شویو، روزل شویو او عملیاتي افغان ملي پولیسو او ملي اردو د منسوبینو زیات شوي شمیر	• ملي اردو او ملي پولیس د ودې شمیرې سم روان دی او په ۲۰۱۱ کال کې د دوي شمېر په ترتیب سره ۱۷۱۶۰۰ او ۱۳۴۰۰۰ تنو ته ورسید. د ۲۰۱۱ کال د جنورۍ په میاشت کې د افغانانو ځواکمنتیا ملي امنیتي ځواکونه په لاندې ډول وو: ۱۵۲۰۰۰ ملي اردو او ۱۱۸۰۰۰ ملي پولیس پرسونل. • د ملګرو ملتونو پراختیایي پورګرام د ۲۰۱۱ کال د پولیسو د مشاهده ښیی چې د افغان پولیس باندي د خلکو باور د ۲۰۰۹ کال په پرتله ۳۴ سله ښه والي راغلی (په داسې حال کې چې د هېواد په سهیل سېمه کې د خلکو باور کم شوی دی).
د افغانستان د امنیت مشرتابه ته د مرحله وار او د شرایطو پر بنسټ د لیږد د یوه پلان جوړول او پرمختګ	• د ۲۰۱۰ کال د نومبر په میاشت کې د ملګرو ملتونو، ناتو له خوا ملاتړ شوی ایساف ځواکونو ته د مرستو چمتو کولو هېوادونو مشران په یوه اعلامیه کې ویلي چې د لېږد چارې په سمه روانه ده او د ۲۰۱۱ کال په لومړیو کې ځېنې ولایتونو او ولسوالېو د لېږد پروسه پیل شي. همدارنګه اعلامیه د ولس مشر کرزی هغه موخه و ځل بیا تایید کړ چې د افغان ملی امنیتی ځواکونه باید د ۲۰۱۴ کال تر پایه پورې په ټولو ولایتونو کې مسولیت واخلی او عملیات په خپله ترسره کړي. • د جنوري د میاشتې په ۶ نېټه ولسمشر کرزی اعلان کړی چې د لېږد لومړي پړاو د ۲۰۱۱ کال د مارچ د میاشتې په ۲۱ نېټه پیل شي.

دويم.   سوله، ادغام او پخلاينه

معيار: د رغنده او ټولشموله بهيرونو د تعقيبولو لپاره ملي خبرې اترې او سيمه ييزه ښکيلتيا چې موخه يې د يوه داسې سياسي چاپيريال تقويت چې د سولې لپاره مساعد وي

د پرمختګ شاخصونه	*مقياسونه*
د ټولشموله ملي او سيمه ييزو بهيرونو پرمختيا او تطبيق چې موخه يې د سولې، ادغام او د پخلاينې د هڅو وده او ترويج دی	• د سولې مشورتي جرګه د ۲۰۱۱ کال د جون د مياشتې د ۲ نېټې څخه تر ۴ نېټې پورې جوړه شوه چې په هغه کې ۱۶۰۰ استازی ګډون کړی وو. • تر ۳۰۰ تنه زيات ښځې (کابو د ټول ګډونکوونکو ۲۵ سلنه) په برياله توګه په جرګه کې برخه واخيستل. • ولسمشر کرزی د ۲۰۱۰ کال د جون د مياشتې په ۲۹ نېټه د فرمان په ترڅ کې، د افغانستان د سولې د بيا ادغام پروګرام په رسمي ډول سره اعلان کړ. • تر ۹۰۰ زيات د حکومت مخالفين د افغانستان د سولې د بيا ادغام پروګرام سره يو ځای شول. • تر ۲۳۴ مليون ډالر زياتې پيسی د افغانستان د سولې د بيا ادغام د پروګرام لپاره وعده ورکړ شوی چې ۱۳۴ مليون ډالره تر اوسه رسيدلی دی.
د امنيت شورا کميټې ته چې د ۱۲۶۷ (۱۹۹۹) د پريکړې په تعقيب رامنځ ته شوی ثابتو، تازه او دقيقو معلوماتو د راټولولو او چمتو کولو لپاره د افغان چارواکو لخوا زياته ورتيا	• د افغانستان حکومت په لوړه کچه يوه کاری ډله رامنځته کړی چې د امنيت شورا د ۱۲۶۷ (۱۹۹۹) د پريکړې پر بنسټ رامنځته شوي کمېټې ته راټول شوی معلومات تثبيت، يوځای او کمېټې ته وړاندی کړی.
د ټولنې په کچه او له مدني ټولنې سره د ښکيلتيا له لارې د سولې پروسې لپاره د عامه ملاتړ زياتيدل	• د سولې عالي شورا د ۲۰۱۰ کال د سپتمبر په مياشت کې رامنځته شو. د سولې د ولايتی بيا ادغام ۲۷ کمېټې په ولايتونو کې رامنځته شوي دي. ګډ سکرتريت هوډ لري چې د کميټو په تشکيلاتو کې بدلون راولي تر څو د ټولنو، قومي مشرانو او مدني ټولنو استازيوب زيات کړی او په هره کمېټه کې د غړو تعداد تر ۲۵ پورې محدود کړی. • د سولې عالی شورا په لوړه کچه د هرات، کندهار، جلال آباد او کندز ولايتونو څخه ليدنه کړې تر څو د سولې پروسې لپاره ملاتړ رامنځته او په دې اړوند معلومات ورکړي.

	• د سولې عالی شورا د ایران، پاکستان او ترکیې هېوادونو څخه هم لېدنه تر سره کړېده تر څو د سولې او بیا پخلاینې په اړوند د سېمې ملاتړ باندې بحث وکړي.

درېیم. حکومتولي او د ادارو جوړونه:

معیار: د پالیسیو د پلې کولو د ظرفیت په درلودلو سره او په زیاته پیمانه د ځان ساتنې وړتیا څو په سیمه ییزه کچه د دموکراتیکو قانوني حساب وړ تاسیساتو د رامنځ ته کولو له لارې په ټول هیواد کې، تر ځایي کچې پورې، د دولت واک پراخه ول

د پرمختګ شاخصونه	*مقیاسونه*
د ښځو د ګډون په تړاو او په قانوني ډول د ورکړل شوې ونډې په پام کې نیولو سره، د ریښتینو او دوره يي ټاکنو د تنظیم او ترسره کولو لپاره د افغان چارواکو او خپلواکو ټاکنیزو ادارو د وړتیا زیاتوالې	• د شکایتونو خپلواک کمیسیون، په ۲۰۱۰ کال کې ۳ تنه افغانان او ۲ تنه نړیوال کمشنران درلود، (دغه شمېرې په ۲۰۰۹ کال کې ۳ نړیوال او ۲ تنه ځایی کمشنران وو. • د ټاکنو خپلواک کمیسیون هغه نړیوال کارکوونکې ته کوم چې کمیسیون ته تخنیکي مرسته چمتو کوله، د ۲۰۰۹ کال په پرتله کمه شویده. • د ټاکنیزو خپلواک کمیسیون خپل کار په ښه توګه او پر وخت تر سره کړي او د دوي د زماني جدول په حساب پارلماني ټاکنې به د ۲۰۱۰ کال د سپتمبر د میاشتې په ۱۸ نېټه تر سره شي. • په پارلمان کې د ښځو شمېره ۶۸ تایید شوی و چې ۶۹ تنه ښځې په ټاکنو انتخاب شوي دي.
د اداري فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکې ګډې کمیټې تاسیس او د اداری فساد پر وړاندې د معیارونو رامنځته کول	• د څارنې او ارزونې کمیټه د ولسمشر د فرمان پر اساس جوړه شوه. دري تنه افغانان د ولسمشر له خوا ټاکل شوي دي او همدارنګه نړیواله ټولنه دري تنه غړی نومولې دي. د کمېټې د پرانیستې غونډه د يو تن نړیوال نومول شوي غړي د ناځاپه وتلو له امله وځنډېده. • هوکړه حاصله شوي ده چې د څارنې او ارزونې کمېټې سکرتریت د نړیوال ډونراو له خوا، د ملګرو ملتونو د پراختیایي پروګرام له له لاري تمویل شي.

له اداري فساد سره د مبارزې د بنسټونو پیاوړي کول چې د اداري فساد پروړاندې د حکومت د ټولې کړنلارې څارنه وکړي	• د څارنې ستر دفتر چې د ولسمشر له خوا ملاتړ کیږي، اوس مهال لګیا دی چې د اداري فساد په وړاندې د حکومت د عمل پلان (د ساري په ډول د هر وزارت له خوا د هغه دری مورده چې د مبارزی لپاره چمتو شوي دي) همغږي او نهایي کړي.
د عامه چارواکو د شتمنیو د اعلان کلنۍ نشر	• ټولټال ۱۹۹۵ تنه د حکومت ستر چارواکې، ولسمشر، د هغه مرستیال او د کابینې غړي خپله دارایي ګانې ثبت کړي دي او موندنې په ملې رسنیو کې خپور شوي دي.
په مرکزی، ولایتي او ولسوالیو په کچه د ملکی کارکوونکو ظرفیت زیاتول چې خپل دندي ترسره او خدمات وړاندی کړی	• د ۲۰۱۰ کال د جنوری د میاشتې را پدیخوا د افغان ملکی کارکوونکو اداره د هېواد په کچه ټولټآل ۱۲۳۵۸ تنه ملکې کارکوونکو ته بنسټیز عملیاتي روزنې ورکړې او ۴۸۱۴ تنه نور ملکې کارکوونکو ته د کار آموزی په پروګرام کې د ظرفیت پراختیا نوښتګر روزنې تر لاسه کړي دي. • اداره ۱۱۰۰ ته فارغین د کابل څخه او ۲۰۰۰ تنه فارغین د ولایتونو څخه په خپل کار آموزی پروګرام کې ثبت کړي تر څو ځوان او روزل شوي فارغین د ملکې خدمتونو ډګر ته جذب کړی.
د ملکی خدماتو د دندو ګمارنې پروسه لا زیات شفافه او اغیزمن شی	• د افغانستان حکومت د ولسوالیو د ولسوالانو او د ولایتونو د ولایانو د ګمارنې لپاره ولسمشریز فرمان له لاری د اهلیت پر بنسټ د ګمارنې نوي سیستم یې رامنځته کړی دی. وروسته له لدې چارواکې به د سیاسي ملحوظاتو پر بنسټ به نه ګمارل کیږي او یوازی به ده ستر ملکې کارکوونکې په ډول په دنده وګمارل شي. • د دغه نوي سیستم پر بنسټ ۲۵ تنه ولسوالان په دنده ګمارل شوي دي او اوسمهال تر پروسس لاندي دي.
پیاوړي شوي ملکی خدمتونو سمون د یو هراړخیز تګلاری په واسطه د ظرفیت جوړولو او د ډونرانو له خوا	• د ولسوالانو ۴۵ خالي څوکۍ او د مرستیال والیانو ۱۷ خالي څوکۍ اعلان شوي دي او اوسمهال تر پروسس لاندي دي.

تمويل شوی تخنيکی مرستې سره ملاتړ شوی.	• په ۲۰۱۰ کال کې د نړيوال مالي مرستې په ملاتړ، د منجمنټ د سمون پلې کولو ۶ اضافي واحدونه رامنځته شوي تر څو په وزارتونو او قضايي قوه کې د سمون چارې تسهيل کړی.
د ولايتي حکومتداری پاليسی پلی کول او د ولايتي طرزالعمل، ماليه او بودجوي اداره طرحه کول	• د ولايتي حکومتداری پاليسی د وزيرانو د شورا له خوا د ۲۰۱۰ کال د مارچ د مياشتې په ۲۲ نېټه تاييد شوه. • د محلي ارګانونو د خپلواک رياست د پاليسی د پلی کولو لپاره ادارنه کار او د محلي مالي پلان جوړونه اداني کار بشپړ کړی دی. • خپلواک رياست د محلي حقوقو کمېټه او همدارنګه د ټولنې د انکشافي شوراګانې انتقال کليوالي شوراګانو ته، د پلان طرحه، رامنځته کړی دی. • خپلواک رياست د محلي حکومتداری، ولايتي شوراګانې، د ولسوالي شوراګانې، د کلې شورا او د ښاروالي قوانين تدوين کړی چې اوسمهال د حقوقي مشاروينو له خوا، د دغه رياست د پاليسيو پر بنسټ، بيا کتل کيږي. کله چې د عدليې وزارت له خوا هم وکتل شو، ياد شوي قوانين د تاييد لپاره و وزيرانو شورا او پارلمان ته واستول شي.
د اداري حدودو لپاره د معيارونو را منځ ته کول او څېړول	• په دغه اړوند کوم خاص پرمختګ ندی شوي.
د فعالو حکومتي ادارو لپاره د مناسب زيربنا رامينځته کول په ځانګړي توګه په ولايتي کچه	• د افغانستان حکومت د نړيوال شريکانو د ملاتړ سره ټولټال ۱۷۹ د ولسوالي تعميرونه جوړ کړی دي چې د ۲۰۰۹ کال د جنوری د مياشتې راپديخوا ۱۰ دفتره زيات شوي دي.
د با اعتباره او لاسرسي وړ قضايي او جزايي سيستمونو رامنځ ته کول چې د ټولو اتباعو د بشري حقونو درناوی او ساتنه کوي	• تمه کيږی چې د جزا پر کُډ باندي بحثونه، چې مسوده يې د عدليې د وزارت له خوا تياره شوي ده، د ۲۰۱۱ کال د مارچ په مياشت کې پای ته ورسيږي او د حقوقو پروسې لپاره به واستول شي. • د حقوقي مرستو دفترونه د عدليې وزارت له خوا ۱۹ ولايتي دفترونو ته زيات شو چې په ۲۰۰۹ کال کې يوازی په يو ولايت کې شتون درلود او همدارنګه د حقوقي مساعدت کوونکو شمېر ۶۵ تنو ته زيات شوي چې په ۲۰۰۹ کال کې يوازی ۱۵تنه حقوقي کارکوونکو درلود.

	• د حقوقي مساعدت خدمتونه کوم چې د انجوګانو له خوا چمتو کيږي څه پرمختګ ندی کيږي او د ۲۰۰۹ کال په حال کې پاتې دی. اوسمهال کابو ۱۹۰ تنه حقوقي مساعدت کوونکې شتون لري چې د ۲۰۰۹ کال په اخر کې ۱۸۳ تنه وو. • د سمون د پلې کولو د مديريت د څانګې په رامنځته کيدو سره، د لوي څارنوالي او ستري محکمې په دفترونو کې د معاشاتو او رتبو کې يو لړ پرمختګ ترسره شوی دی. • د قانون او عدالت د ټولو لپاره پروګرام چې د هغه مسوده په دريو کلونو کې جوړه شوی وه، او نهايي شوی او ژباړل کيږي.

څلورم. بشري حقونه

معيار: د افغانستان د اساسي قانون او نړيوالو قوانينو سره سم د افغانانو بشري حقونو ته د درناوي ښه والی، د ملکي وګړو د ساتني، د ښځو او نجونو د وضعيت، د بيان د آزادي، د قانون د حاکميت پر بنسټ د حساب ورکوني په اړه په ځانګړې ټينګار سره

د پرمختګ شاخصونه	*مقياسونه*
د نړيوالو قوانينو سره د ذيدخلو فعالينو د سمون له لارې، د ملکي خلکو پر وړاندې د ځواک د نا قانونه کاروني او ويرولو د پيښو په شمير کې په کمښت سره	• په کال ۲۰۱۰ کې ۷۱۲۰ تنه افغان ملکي وګړي وژل او ژوبل شوي دي چې د ۲۰۰۹ کال په پرتله ۱۹ سلنه زياتوالې ښيي. د حکومت مخالف وسله والې ډلې د ملکي کسانو ۵۴۴۶ تنو تلفاتو کې ګرم دي چې د ټول تلفاتو ۷۶ سلنه جوړوي. ټولټال ۸۴۰ تنه د ملکي کسانو تلفات (د ټول تلفاتو ۱۲ سلنه) حکومت پلوه ځواکونو ته منسوب شوي دي. معلومه نه شوه چې پاتې ۱۲ سلنه تلفات کوم اړخ ته منسوب دی. • تاکتيکي دايرکيفونه او د معياری عملياتو طرزالعملونه کوم چې د ايساف له خوا په کال ۲۰۱۰ کې پلې شوي دي، د حکومت پلوه ځواکونو له خوا ملکي کسانو ته د مرګ ژوبلې په شمېر کې کمښت لامل شوی دی.

	• یوناما د نړیوال بشری حقونو او نړیوال بشردوستانه قوانین د لا ښه درناوی ارتیا په اړوند د پوهاوي د هڅو د تبلیغ څارنه کوی کوم چې د حکومت پلوه ځواکونو له خوا د ملکې کسانو د مرګ ژوبلې د کچې د کمولو په موخه جوړ شوی دی، دا ډول پالیسیو سره مرسته هم کوي.
د خپلو حقونو په اړه د افغانانو او د حکومت له خوا د خپلو ژمنو په اړه د پوهاوی لوړوالې	• د یوناما او د بشري حقونو د ستر کمشنر دفتر هغه راپور کوم چې د ناوړه دودیزو کړنو، او د ښځو په وړاندي د تاوتریخوالی د له منځه وړلو قانون او اړوند تبلیغاتی او روزنیز فعالیتونو، کوم چې د ۲۰۰۹ کال د اګست د میاشتې د قانون په اړوند پوه زیاتوی، خپور کړی دی. • د ۲۰۱۰ کال په پارلماني ټاکنو په جریان کې، او د یوناما د پوهاوي فعالیتونه د ښځو په منځ کې د سیاسی مشارکت حق ته وده وکړی دی.
د ښځو او نجونو پر وړاندې د تاوتریخوالي سره د مبارزې لپاره د حقوقي او پالیسی د اقداماتو اغیزمنتیا او د ښه والي ملاتړ	• حکومت د د ښځو په وړاندي د تاوتریخوالي د له منځه وړلو په خاطر یو ملي کمیسیون جوړ کړي او تر اوسه په ۲۲ ولایتونو کې د ښځو په وړاندي د تاوتریخوالي د قانون د تصویب لپاره کمیسیونونه جوړ کړي دي. • په ۲۰۱۰ کال کې د یوناما او د بشري حقونو د ستر کمشنر دفتر هغه راپور کوم چې د ناوړه دودیزو کړنو، او د ښځو په وړاندي د تاوتریخوالی د له منځه وړلو قانون د پلې کولو په خاطر، مشخصه کړي چې دا ډول کړنې اوس هم په پراخه کچه شتون لري که څه هم د دولت غبرګون د دا ډول ناوړو کړنو او د ښځو په وړاندي تاوتریخوالی لږ ښه والی موندلی دی، خو پولیس ځواک او همدارنګه قضایي ځواک د قانون د بېړی پلي کولو کې پاتې راغلی او د داسې قوانینو چې د ښځو حقونه خوندي ساتې، په پلې کولو کې یا نه غواړی او یا هم نه شي کولای پلي کړي. د دغه راپور په اړوند تحقیق ښودلی ده چې د دغه قانون او د هغه د احکامو په اړوند د پوهاوي نشتون اوس هم د هغو کسانو په منځ کې چې باید دا پلي کړي پراخ دی. • د ملګرو ملتونو د ښځو پروګرام چې د یو لړ ډونرانو د وجهې صندوق مدیریت کوي کوم چې د ښځو په ړواندي د تاوتریخوالي د له منځه وړلو لپاره ورکړ شوي دی، ملي سازمانونو ته فنډ ورکوي چې په دغه ډګر کې مبارزه وکړي او د ۲۰۰۸ تر ۲۰۱۰ کاله پوري کابو ۴،۷ ملیونه امریکایي ډالرو مرسته کړی ده.

د معافيت سره د مبارزې او انتقالي عدالت د پر مخ بيولو په اړوند د حقوق او پاليسي تدابيرو اړوند حمايت لپاره ملاتړ او ښه پوهاوي	• د ۲۰۱۰ کال د مې په مياشت کې د عدالت لپاره د قربانيانو جرګه، د معافيت، او د جون په مياشت کې د سولې مشورتي جرګې د دايردو څخه مخکې د حکومت د پام ماتولو په موضوعګانو خاطر دايره شوه. • د کابل په کنفرانس کې حکومت ژمنه وکړه چې د سولې، بيا پخلاينه او عدالت په خاطر د عمل پلان باندې بيا کتنه کوي. • د افغان د سولې او بيا ادغام پروګرام لاري ته اچول، د بشرى او مدني ټولني ډلو کې اندېښنه پيدا کړې په ځانګړي ډول چې په دغه پروګرام کې ويل شوي دي چې ممکنه ده ټولو ته سياسې عفو وشې او د ناښوالو د حل لپاره طرزالعملونه په کار واچول شي. • د اکتوبر د مياشتې په ۴ نېټه په يوه مطبوعاتي کنفرانس کې افغان مدني ټولنه يوه اعلاميه خپره کړه او د هغه په ترڅ کې يې د ولسمشر کرزی څخه وغوښتل چې د سولې عالی شورا پر ترکيب باندې بيا کتنه وکړي په ځانګړي ډول د ښځو او مدني ټولنو د استازيتوب په ډګر کې. د دې وروسته د نومبر په مياشت په کابل کې د يوې ورځې لپاره د عدالت او بيا پخلاينې يو کنفرانس جوړ شو.
د حکومت له خوا د نړيوالو ميثاقونو او کنوانسيونونو په اړه د راپور ورکولو د اړتياوو پوره کول او د افغانستان د بشري حقوقود شورا د نړيوالي دوره يي بياکتنې د وړانديزونو پلي کول	• د ۲۰۱۰ کال د مې په مياشت کې د اقتصادي – ټولنيز او کلتورى کمېټه، د افغان حکومت دغه کمېټې ته د دوهم استول شوي دوره ای راپور باندي کتنه کوم تر څو معلوم کړی چې د افغانستان حکومت خپل خلکو ته د اقتصادی – ټولنيز او کلتورى حقونو په ډګر کې څومره پرمختګ کړی دی. • يوناما د عدليې وزارت، بهرنيو چارو وزارت د بشری حقونو څانګو او نورو برخه والو ته سيمنارونه ترتيب کړی چې دوی څرنګه کولاي شي د نړيوال دوره يي بيا کتنې سپارښتنې د پلې کولو لپاره د عمل پلان ترتيب کړي. • د افغانستان حکومت د ملګرو ملتونو د ښځو د دفتر په ملاتړ سره خپل لومړنی دوره ای راپور چمتو کړي چې د ښځو په وړاندې د تبعيض د له منځه وړلو کمېټې ته واستوي.
د افغانستان د حکومت او د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کميسيون ظرفيت او ژمنتيا زياتوالی، د افغانستان د بشري حقونو د ملي اداري په توګه د بشري حقونو درناوی	• د ۲۰۱۰ کال د سپتمبر په مياشت کې د عدليې وزارت د بشري حقونو څانګې په رسمې ډول سره خپل کار پيل کړ. • د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون په اړوندو وزارتونو او د مدني ټولنې ډلو د فعاليتونو د همغږي کولو مشری کوي چې د

ساتنه تحقق او وده ورکول	بشری حقونو لپاره د ملي لومړيتوبونو پروګرام او همدارنګه مدني مسؤليتونه پلي کړي. • د کابل په کنفرانس کې حکومت ژمنه وکړه چې د جزايي اجراتو قانون مسوده تدوين او لومړيتوب ورکړي او همدارنګه د بنديانو لپاره ډيټا بيس به هم جوړ کړي. • د جزايي قضاوت او جزا سيستمونو په اجرا کولو کې لږ ظرفيت د په خپل سر نيونو او توقيفولو او شفاف محاکمې د کمزور پلې کولو لامل شوی دی. • د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر د مياشتې په ۱۸ نېټه د افغانستان حکومت پريکړه وکړه چې د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون فعاليتونو لپاره دولتې بودجه اختصاص ورکوي. د ۲۰۱۰ کال د دسمبر د مياشتې په ۱۳ نېټه د مالی وزير تاييد کړ چې يو مليون امريکايي ډالر، د ۲۰۱۱ کال د مارچ څخه بيا د ۲۰۱۲ کال تر فبروری مياشې پوری، بودجه ټاکل شوی ده.

پنځم. اقتصادي او ټولنيزه پراختيا

معيار: د حکومت پاليسې ګانې چې د نړيوالې ټولنې له خوا يې ملاتړ کيږي، کوم چې پايښت لرونکې اقتصادي رشد ته وده ورکوي او په ټوله کې د ثبات سره مرسته کوي

د پرمختګ شاخصونه	*مقياسونه*
د ملي لومړيتوب پروګرامونه د نړيوال ملاتړ په تاييد سره طرح او پلي کيږي	• د افغانستان د ملي پراختيا ستراتيژی د لومړيتوبو غوښتنې، د ۲۲ ملي لومړيتوبو پروګرامونو له لاري مشخص شوي دي چې د ۲۰۱۰ کال د جولای په مياشت کې د کابل په کنفرانس کې وړاندي شوي وو. • دوه د ملي پروګرانونو لومړيتوبونه په بشپړ ډول سره تاييد شوي دي: د افغانستان دسولې او بيا ادغام پروګرام، او د مالي اقتصادی سمون پروګرام. • د افغانستان حکومت د ملي لومړيتوبونو د پروګرامونو لپاره د حساب ورکونې او څارنې کاری چوکاټونه رامنځته کړي، چې د ۲۰۱۰کال د نومبر په مياشت کې د ګډ همغږي او نظارت بورد غونډې ته وړاندي شوی دی.

په ټول افغانستان کې د پرمختيايي مرستو او حکومتي لګښتونو مساوي ويش	• د نړيوالې ټولنې سره په صلاح مشوره کې د ټولو ملي لومړيتوبونو پروګرامونو لپاره د عمل شپږ مياشتنې پلان طرحه شوی دی. بشپړ تمويل او د هر ملي لومړيتوبونو پروګرامونو لپاره دری کلن پروپوزل د طرحې په مرحله کې دی. • د اووه وزارتونو لپاره د عامه مالی مديريت تحليل لپاره قراردادی ترتيبات (چې د پرمختيايي سرچينو او مصارف کابو ۹۰ سلنه احتوا کوی) نهايي شوي دي.
د افغان سرچينو پر اساس د زياتو عوايدو راټولول او دوامداره وده	• د افغانستان حکومت اټکل کړي چې په کال ۲۰۱۱ کې د عوايدو وده د کورنې ناخالص توليد د ۸،۹ سلنې څخه ۹،۶ سلنې ته وده وکړي. • حکومت هوډ لري چې د ملي سيمه ييز سرچينو د دهليزونو د نوښت پروګرام طرحه او لګښت هم چمتو کړي. اوسنې چارې پر سيمه ييز اورګادي، د ملي حلقوی سړک او سيمه ييز پايپلاين ستراتيژيکانو طرحې باندی متمرکز دي. • حکومت خپل د ملي استخراجې ستر پنځه کلن پروګرام چمتو کړی دی چې پر پنځه ستراتيژيک ډګرونو باندي، د پاليسې او او قانوني سمون، د سکتور طرزالعمل ښه والي، مدرن صنعتي سمون او په سوداګری چاپېريال کې ښه والي او معلومات مديريت په ګډون، تمرکز لري چې زياته پانګونه تسهيلوي. • د افغانستان حکومت د ملي استخراجې صنعت ستر پروګرام د ملاتړ په خاطر نوي پالېسې ګانې، د منرالي استخراج، تيل او غاز په ګډون، مسوده کړي او همدارنګه د کانونو او هايدروکاربن کليدی حقوقي سندونه بيا کتلي دې. • د افغانستان حکومت چې د استخراجې صنعت د شفافيت د نوښت د سکرتريت غړی دی، تمه کيږي چې په ۲۰۱۲ کال کې د دغه نوښت د غړی په ډول ومنل شي.

شپږم: سيمه ييزه همکاري

معيار: د سوکالی، سولې او ټيکاو په ملاتړ پايښت لرونکي او موثره سيمه ييزه همکاري

د پرمختګ شاخصونه	مقیاسونه
د سیمه ایزو نهادونو ښه همغږي او د سیمه ییزو پانګونو زیاتوالي	• د افغانستان – پاکستان د ترانزیت او سوداګری تړون د ۲۰۱۰ کال د اکتوبر د میاشتې په ۲۸ نېټه باندي لاسلیک او د ۲۰۱۱ کال د فبروری د میاشتې په ۱۲ نېټه نافذ شو. د دغه تړون لاسلیکول د افغان موټروانانو څخه د ترانزیت د فیس د اخیستلو مسله به حل کړي کوم چې د افغانستان خوا هېله څرګنده کړې چې دغه فیس دی معاف شي. • د ترکمنستان – افغانستان – پاکستان – هندوستان (تاپي) د غاز نل لیکه د کاری چوکاټ تړون د ۲۰۱۰ کال د دسمبر د میاشتې په ۱۱ نېټه لاسلیک شو. • د مزارشریف – حیران د اورګادی د جوړښت کار بشپړ شوی دی. • د ۲۰۱۰ کال د سپتمبر د میاشتې په ۱۶ نېټه د افغانستان او پاکستان ولسمشران ژمنه وکړل چې پیشاور – جلال آباد او د کوټې -کندهار د اورګاډې د پټلی پروژې به د لومړیتوب په اساس پیل کړي. • د ۲۰۱۰ کال د نومبر د میاشتې په ۲ نېټه د پاکستان او ترکمنستان هېوادونه د مرکزی آسیا د سېمه ییز اقتصادی کارپوریشن کې ومنل شول. • د ۲۰۱۰ کال د مې د میاشتې په ۸ نېټه د کابل د وریښمو د سړک نوښت د یوناما له خوا لاری ته واچول شو. • د نومبر د میاشتې په ۲۵ نېټه د افغانستان د اقتصاد وزیر د شانګهای د همکاری سازمان په غونډه کې ګډون وکړ او هېله څرګنده کړه چې افغانستان هم د دغه سازمان بشپړ غړیتوب ورکړ شي. • د نومبر د میاشتې د ۲ نېټې څخه بیا د ۴ نېټې پوری د ترکیې هېواد د استانبول په ښار کې د سیمه ییز اقتصاد همکاری څلورم کنفرانس دایره شوه. د کنفرانس په سپارتنو کې زیاتره پر سېمه ییز اورګاډی پټلی، د کانونو د استخراج صنعت، د ترانزیت او سوداګری د تړون د پلې کولو لپاره د ډونرانو ملاتړ او همدارنګه د ګمرکونو او ترانسپورت د زیربناو د متوازن ښه کولو باندي تمرکز درلود. • د افغانستان، ایران او تاجکستان د ولسمشرانو دری اړخیزه ناسته د اګست د میاشتې په ۵ نېټه په تهران کې دایره شوه او هوکړه وشوه چې د اورګاډي پټلی، سړکونو، د انرژی مرکزونو او د تاجکستان د ایران لوری ته د افغانستان له لاري ګډ ستراتیژیک پروژی لاري ته واچول شي.

	• د ۲۰۱۰ کال د دسمبر د میاشتې په ۲۴ نېټه د ترکیې په استانبول ښار کې د افغانستان، پاکستان او ترکیې ولسمشران د دري اړخیزې پنځمه ناسته دایره شوه. • د اګست د میاشتې په ۱۸ نېټه د روسیې د فدراسیون، افغانستان، پاکستان او تاجکستان د هېوادونو ولسمشران د روسیې په سوچې ښار کې څلور اړخیزه غونډه وکړه چې په سېمه کې د ثبات، پراختیا او اقتصادی پرمختګ همکاری پر موضوعګانو باندي بحث وکړي.

اووم. د افغانستان حکومت او نړیوالې ټولنې تر منځ مشارکت

معیار: د افغانانو تر رهبري لاندې د همغږي په چوکاټ کې د افغان لومړیتوبونو لپاره د نړیوالې ټولنې له خوا منسجم ملاتړ

د پرمختګ شاخصونه	*مقیاسونه*
د افغانستان د ملي پراختیایي ستراتیژي او د حکومت د لومړیتوبونو سره په مطابقت د مرستو د سلنې زیاتوالی	• د افغانستان حکومت د ډونرانو مالی بیا کتنه، چې د مرستو سمون د تحلیل او پیمایش سند هم ویل کیږی، نهایی کړی دی. • د افغانستان حکومت او د مرسته کوونکې ډونران په دوامداره توګه مذاکره کوي چې د لندن او کابل کنفرانس کې د ژمنو اړوند د تعریف او څارنې مشخصات وموندې چې آیا د مرستو ۸۰ سلنه د ملې لومړیتوبو د پروګرام سره سمون لري او که نه او هم او هم د انکشافي مرستو ۵۰ سلنه د افغانستان حکومت ته وړاندي شوي او که نه. • د افغانستان حکومت د نړیوالې ټولنې سره، د بودجې څخه بهر مالې اډانې په اړوند مشوره کړی دی. صلاح مشوری دوام لری په دې نظر چې د بودجې څخه بهر پراختیایی تمویل لپاره عملیاتې رهنمود نهایي کړي.
د دولت او نړیوالې ټولنې په استازیتوب د تدارکاتو او قراردادونو په اړه د حساب ورکونې بهتر کیدل	• د بهرنیو قراردادونو یوه کاري ډله رامنځته شوه. • یوه تخنیکې کاری ډله رامنځته شوي چې د قراردادونو پروسه بیا وګوري او د اداری فساد د کړونو په برخه کې زیامندونکې ډګرونه تشخیص کړی.
د افغان لومړیتوبونو او دوه اړخیزو ژمنو په اړه د پرمختګ د منظمې ارزونې د یوې وسیلې په حیث د کابل	• د ۲۰۱۰ کال د نومبر د میاشتې په ۱۵ نېټه د ګډې همغږی او بیا کتنې بورد غړی د دندو لایحه باندی بیا کتنه وکړه.

د پروسې د ملاتړ په برخه کې د ګډي همغږي او بیاکتنې د هیئت پیاوړتیا

اتم: د نشه يي توکو سره مبارزه

معیار: د ترياکو د کښت د مخدره توکو د تولید او په مخدره توکو په اعتیاد کې پایښت لرونکی کمښت

د پرمختګ شاخصونه	*مقیاسونه*
د ترياکو د کښت، مخدره توکو د تولید او اعتیاد په میزان کې کمښت	• په ۲۰۱۰ کال کې د ترياکو کښت ثابت پاتې شو چې ټولټال ۱۲۳۰۰۰ هکتاره ځمکه کې کوکنار کرل شوي او دغه اندازه په کال ۲۰۰۷ کې ۱۹۳۰۰۰ هکتاره ځمکه وه. • اټکل شوی دی چې په ۲۰۱۰ کال کې ۳۶۰۰ متریک ټنه ترياک تولید شوی وی چې د ۲۰۰۹ کال په پرتله ۴۸ سلنه کمښت ښيي. د دغه کمښت یو لامل دا وو چې په دوه سترو ترياک تولید کوونکو ولایتونو کې، هلمند او کندهار، د کوکنارو کښت مرض وهلی وو. په ۲۰۱۰ کال کې سروي ښيي چې په افغانستان کې د ترياکو روږدو کسانو کې، د ۲۰۰۵ کال په پرتله ۵۳ سلنه زیاتوالي راغلی دی چې د ۱۵۰۰۰۰ تنو څخه په ترتیب سره، ۲۳۰۰۰ تنو لوړه شویده. په داسې حال کې چې د هیرونو روږدو کسانو کې ۱۴۰ سلنه زیاتوالی راغلی او شمېره يې ۵۰۰۰۰ زره څخه ۱۲۰۰۰۰ تنو ته زیاته شویده.
د مؤثره مخنیوي او د قاچاق پر وړاندې د مبارزې د هڅو زیاتوالی	• په کال ۲۰۱۰ کې د مخدره توکو په وړاندی مبارزې افسران ټولټال ۱۲۷۷ عملیاتونو ترسره کړي چې د هغه په پایله کې ۵۱۹۹۴ کیلوګرام ترياک، کابو ۷۰۰۰ کیلوګرام هیروین، ۶۵۰۰۰ کیلوګرام چرس، ۳۴۰۰ کیلوګرام مُرفین او همدارنګه ۱۷۹۸۹۵ اړین کیمیاوي مواد کشف او ضبط شوي دي. ۶۴ د مخدره توکو د تولید کارخانې ویجاړ شوي دي، او ټولټال ۱۱۸۶ مظنون کسان، د ۱۰ تنو بهرنې اتباع په ګډون، ګرفتار شوي دي. • په مجموعي ډول د مبارزی له امله، د تارسیت دوه (د مخدره توکو په نښه شوي سیمه ییز ارتباطات، تخصص او روزنې نوښت) عملیاتو پر مهال په ۲۰۱۰ کال کې ۱۶۳۰ کیلوګرام اسیتیک انهایدرید په افغانستان کې، ۳۸۳ کیلوګرام په ایران کې او ۲۱۰۰۰ کیلوګرام په پاکستان کې کشف او ضبط شوي دي د

		تارسیت دریم عملیات د ۲۰۱۰ کال د سپتمبر په میاشت کې پیل شوی دی.
په هغو ځمکو کې چې پخوا پرې تریاک کرل کیدل، په قانوني کرنه او اړونده خصوصي پانګونې کې د پانګې اچونې زیاتوالی	•	څرنګه چې په تېرو دوو کلونو کې د تریاکو کښت په ثابت ډول پاتې شوی دی، اوس مهال د دغه شاخص په اړوند کومه شمېره شتون نلري.